

SZERKESZTETTE: BÍRÓ GYULA

A MEGSZELÍDÜLŐ VILÁG

– SZÖVEGGYŰJTEMÉNY AZ ERÉNYEKRŐL
ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOKNAK –

MAGYAR és CIGÁNY NYELVEN

Amenca – Velünk Európába Szervezet

Berettyóújfalu – Nagyrábé

2009

A szöveggyűjtemény
az Amenca – Velünk Európába Szervezet és a nagyrabéi Móricz Zsigmond
Általános Iskola és Óvoda együttműködésének keretében készült.
Köszönet illeti a nagyrabéi Cigány Kisebbségi Önkormányzatot önzetlen
támogatásáért, szakmai közreműködéséért.

Szerkesztette:

Bíró Gyula

igazgató, szaktanácsadó

Cigány nyelvre fordította:

Demeter Ilona

andragógus

Illusztráció:

F.-né Tóth Zsuzsanna

grafikus

Szakmai és nyelvi lektor:

Tóth Judit

tanár

Hadobásné Karancsi Annamária

tanár

Tipográfia:

Nagy Attila Csaba

Borítóterv:

Györfi Róbert

grafikus

ISBN: 978-963-06-8533-7

Kiadja:

Amenca-Velünk Európába Szervezet

4173 Nagyrabé Kossuth út 5.

Felelős vezető: Balogh Csaba

tel: 06-30-304-9647

Készült: Bihari Reklám és Ügynökség Kft. Nyomdájában

Felelős vezető: Hajdú Miklós ügyvezető igazgató

4100 Berettyóújfalú, Dózsa György utca 57.

***Köszönve és ajánlva azoknak a tanítványainknak,
akik mernek szüntelenül kérdezni...***

„Az, ami vagy, már jutalom és büntetés is azért, ami vagy.”
Franz Werfel

***„Ember vagyok. Semmi sem idegen tőlem,
ami emberi – sem bennem, sem másokban.”***
Popper Péter

***„A levél lehullhat, az ág letörhet, csak a gyökerek
maradjanak épek.”***
Popper Péter

Pedagógusoknak néhány szóban a multikulturális oktatás alkalmazási lehetőségeiről projekt keretében

Mi is valójában a projektpedagógia?

A gyermekek számára megszűnik a **világ egységessége**, ahogy bekerülnek az iskolába. A természet tantárgyakra oszlik, amelyek csak nagyon ritkán találkoznak egymással. Ez jellemzi a hagyományos pedagógiai módszereket.

A projektpedagógia olyan tanulásszervezés, melynek középpontjában valamilyen elvégzendő tevékenység áll, a hangsúly nem magára a tanulásra, hanem az ismeretszerzés folyamatára kerül. A tanuló egy **alkotófolyamat** részeként és eredményeként sajátítja el a tudnivalókat.

A projekt közelebb hozza az iskolában nehezen megvalósítható **esélyegyenlőség** lehetőségét is. A **különböző kulturális és anyagi háttérrel** rendelkező gyerekek más és más tapasztalattal járulnak hozzá a közös projekthez, és így olyan ismereteket szereznek, amelyeket semmilyen tankönyv nem tud eredményesebben közvetíteni számukra.

A projekt-módszer megvalósítása azonban **falakba ütközik**, hiszen meg kell bontani a tantervi kereteket ahhoz, hogy minden tanuló az érdeklődésének megfelelő témakörben munkálkodhasson. Igen sok, előre nem tervezhető, **intuitív elemet** tartalmaz, ezért alkalmazása nagyfokú **tanári rugalmasságot, figyelmet, ráérzést kíván**.

A **tanár** feladata a projektmódszerben megváltozik. Nem az irányítás a fő feladata, hanem az együttműködés elősegítése és az egyes munkafolyamatok koordinálása. **A diákokat egyenrangú partnerként kezeli, de ő az első az egyenlők között.**

A multikulturális oktatás céljai:

1. Biztosítani a cigány tanulók számára a cigánység **kulturális értékeinek** a megismerését, a **történelméről, képzőművészetéről, zenei és táncművészetéről**, a cigánység **helyzetéről, jogairól, szervezeteiről és intézményeiről** szóló ismeretek és a **romani nyelv** oktatását.
2. A kisebbségi önazonosság megőrzésének és erősítésének, a cigánység identitását, kulturális autonómiáját tiszteletben tartó **integrációs oktatás** elősegítése.
3. Én-kép formáló, személyiségfejlesztő módszerek és eljárások révén a tanulók szocializációs szintjének növelése.
4. A magyar oktatási rendszer műveltségi területein továbbfejleszhető alaplóműveltség és esélyegyenlőség biztosítása.
5. A tehetséges tanulók számára érdeklődésüknek és igényüknek megfelelő tehetséggondozó szakkörök, rövid- és hosszú távú tanórán kívüli programok, megmérettetési lehetőségek biztosítása.
6. Segíteni a cigányságot abban, hogy vállalja, megőrizze, fejlessze identitását és másoknak is megmutassa a cigánység értékeit.

A projekt eredményessége

A projektoktatás eredménye mindig *egy produktum, egy projekt*. A projekt *sajátossága*, hogy kettős funkciójú: **egyrészt tanulási egység**, középpontjában a valós életben felmerülő, az emberek többségét érintő kihívás, probléma áll, amelynek megoldása felelős, együttműködésre képes magatartást kíván; másrészt **a tanulva tanulás során létrejött produktum**, projekt magában hordozza az elsajátított tanulás további alkalmazását, gazdagítását, újabb produktumok alkotását. A projekt fajtái: **esztétikai-művészeti alkotás, intellektuális alkotás, materiális** eszköz készítése.

A projekt felépítése

A projekt az alábbi szakaszokból áll:

1. TÉMAVÁLASZTÁS,
2. TERVKÉSZÍTÉS, (KI MIT ÉS HOGYAN CSINÁL)
3. ADATGYŰJTÉS, (SZAKIRODALOM, MEGTAPASZTALÁS)
4. A TÉMA FELDOLGOZÁSA,
5. A TERMÉK, PRODUKTUM ÖSSZEÁLLÍTÁSA,
6. A PROJEKT ÉRTÉKELÉSE,
7. A TERMÉK, PRODUKTUM BEMUTATÁSA (KINEK, MIKOR, HOL)

Mire kell ügyelni, hogy sikeres legyen a projekt?

Meg kell **tervezni** a feladatokat, helyszíneket, eszközszükségleteket és a munkaformákat is.

Időtervet kell készíteni, hiszen ezzel el lehet kerülni a késéseket, és az üresjáratos időszakokat.

A **munkacsoportokba** lehetőleg olyan tagokat kell választani, akik nagyobb veszekedés, összezördülés nélkül, hatékonyan együtt tudnak dolgozni.

Fontos, hogy az iskolán kívül is dolgozzanak a csoporttagok.

A tanárnak **folymatosan ügyelnie** kell a csoport munkáját, és szakaszonként meg kell erősítsnie azt.

A tanulók számára akkor lesz sikeres a projekt, ha mindenki úgy érzi, hogy az együttműködés hasznos volt.

A projekt értékelése

Az értékelés magában foglalja a projekt bemutatását is. Az értékelés során fontos az önértékelés, szükség esetén a projekt korrigálása, valamint az, hogy a tanulók figyelemmel legyenek társaik munkája iránt is.

Balogh Gyula

központvezető

EDUCATIO Kht.

Országos Oktatási Integrációs Hálózat

Kedves Gyermek Olvasónk!

Köszönjük, hogy kezedbe vetted szöveggyűjteményünket, amellyel egy csodálatos történetekkel, versekkel teli izgalmas világba léphetsz. A legjobb, ha nem egyedül olvasod, hanem barátaiddal, testvéreddel, osztályfőnököddel, tanáraiddal vagy éppen szüleiddel. A történetek elolvasása után beszélgetéseket, vitákat folytathattok a témákkal kapcsolatban és magatok is egy-egy történet – mégha szóban is – alakítói, bírái, igazságtevői és talán a „világ megszelídítői” lehetek...

A kis kötetben a szép rajzok mellett magyar és cigány nyelven található a meséket, történeteket, amely legyen hívó szó egy másik kultúra és nyelv megismerésére.

Kedves Felnőtt Olvasónk!

Szöveggyűjteményünk az erkölcsi érzékek fejlesztéséhez kíván hozzájárulni. Az emberismeret, etika, társdalomismert órákon, osztályfőnöki foglalkozásokon, ön- és társismereti modulok keretében használhatóak, de feldolgozhatóak dráma modulok, mikro tevékenységek keretében, feldolgozhatóak projektek, témahetek keretében. Célunk az erkölcsi érzékek fejlesztése, amely nem jelent mást, mint képessé tenni neveltjeinket, hogy kialakítsanak olyan értékeket, amelyek személyesek, önérdek jellegűek és jelentős részben közösségiek a társak érdekeivel összhangban lévők. A morális lény döntései sorozatát hozza meg – helyeseket és helyteleneket egyaránt –, azt azonban fontos hangsúlyoznunk, hogy a döntéseinknek önmagunkra és másokra nézve is következményei vannak.

A morális nevelés elvei: az önállóan gondolkodás, törődés másokkal, a méltányosság és igazságosság elveinek érvényesítése. A morális személy: autonóm, és empatikus. Fő kérdéseink: Mi az, ami jó nekem? Mi az, ami jó másoknak? Mi az, ami mindenkinek jó?

A történetek feldolgozásakor törekedjünk a személyes, gyermekekre vonatkozó megközelítési módok fókuszba állítására.

A különböző álláspontok, a jól felépített viták, a másik nézőpontjába való helyezkedés kiválóan segítik a felelősségvállalást, az önálló vélemény vállalását, a személyes történetek feldolgozását.

A történeteken keresztül törekedjünk a másik ember – szereplő helyzetére való ráhangolódásra, nézőpontjának megismerésére. A morális nevelés legfontosabb tényezője az empátia.

A történetek szövegszerű feldolgozása, majd a beszélgetések az adott témáról lehetőséget teremtenek olyan objektív látásmód kialakítására, ahol az egyéni és csoportérdekeken túl a el tudjuk dönteni, hogy mi lenne a helyes magatartás, egy tágabb értelemben vett válasz, ami egy adott helyzetben az emeberek számára jó, helyes vagy méltányos. Olyan kérdések megfogalmazása, mint: „Mik a velejárói a megismert viselkedésnek?”, „Mi az, ami helyes lenne?”, „Mi lenne a következménye, ha mindeki így cselekedne?”, „Minden körülmény között helyes-e?”, „Milyen általános elvet, értéket, vagy morált fogalmazhatok meg?”, stb.

A legfontosabb gondolkodási képességek: az információ feldolgozása, kérdésés, érvelés, kreatív gonolkodás és értékelés, amely nem csak a fent sorolt foglalkozási alkalmak feladatai, hanem a kompetencia alapú iskolai nevelés-oktatás – tantárgy független – alapjai is.

A foglalkozások tervezéséhez, további projektek kidolgozásához ajánljuk Robert Fisher: Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni erkölcsről és erényekről és Sallai Éva – Szekszárdi Júlia – Jakab György: Emberi kapcsolatok című munkáit.

a Szerkesztő

BESZÉLGETÉSEK AZ ERÉNYEKRŐL

Az erény szó erkölcsi értelemben értékes lelki tulajdonságot, köznapi értelemben pedig az ember előnyös szellemi és testi adottságait jelenti. Az értékes lelki tulajdonságok rendkívül sokfélék, társadalmanként és történelmi koronként változóak lehetnek.

A következő fejezetben olyan történeteket olvashattok, amelyek kapcsán beszélgethettek az erkölcsi értékekről, arról, hogy a mai fiatalok tisztelik-e az erkölcsi értékeket. Megbecsült-e az osztályodban, a társadalomban az, aki jószívű, segítőkész, udvarias, tisztelettudó, megbízható, megfontolt, stb.?

Szándékosan nem adunk kész válaszokat, de a történetek kapcsán gondolkodjatok, beszélgetsetek az erényekről, az erkölcsi jóról és rosszról!

A SZERETET

KIS HERCEG¹

– részlet –

Rövidesen jobban is megismerhettem ezt a virágot. A kis herceg bolygóján mindig voltak virágok, nagyon egyszerű virágok, egy sor szirmmal, helyet is alig foglaltak, és nem zavartak senkit. Reggel megjelentek a fűben, estére elhervadtak. De ez egy szép napon egyszerre csak kicsírázott, magva a jó ég tudja, honnét került oda, és a kis herceg aprólékos gonddal figyelte a zsenge hajtást, amelyik semmilyen más hajtáshoz nem hasonlított. Ki tudja, nem holmi majomkenyérfa-féleség-e? A vesszőcske növekedése azonban hamarosan abbamaradt, és a kis növény hozzákezdett a virágkészítéshez. A kis herceg szemmel kísérte, hogyan jelenik meg rajta egy óriási bimbó, és sejtette, hogy csodálatos tünemény fog kibontakozni belőle; a virág azonban végevárhatatlanul, egyre csak szépítgette magát odabent a zöld szobájában. Nagy gonddal válogatta meg a színeit. Lassan öltözködött, egyenként igazította magára a szirmait. Nyilván nem akart olyan gyűrötten napvilágra lépni, mint a pipacsok. Nem akart megmutatkozni, csak szépsége teljes sugárzásában. Úgy bizony! Így aztán hosszú napokon át tartott a titokzatos öltözködése. Aztán egy hajnalban, éppen napkeltekor, végre megjelent.

Ásított egyet, és azt mondta, ő, aki olyan aggályos pontossággal dolgozott:

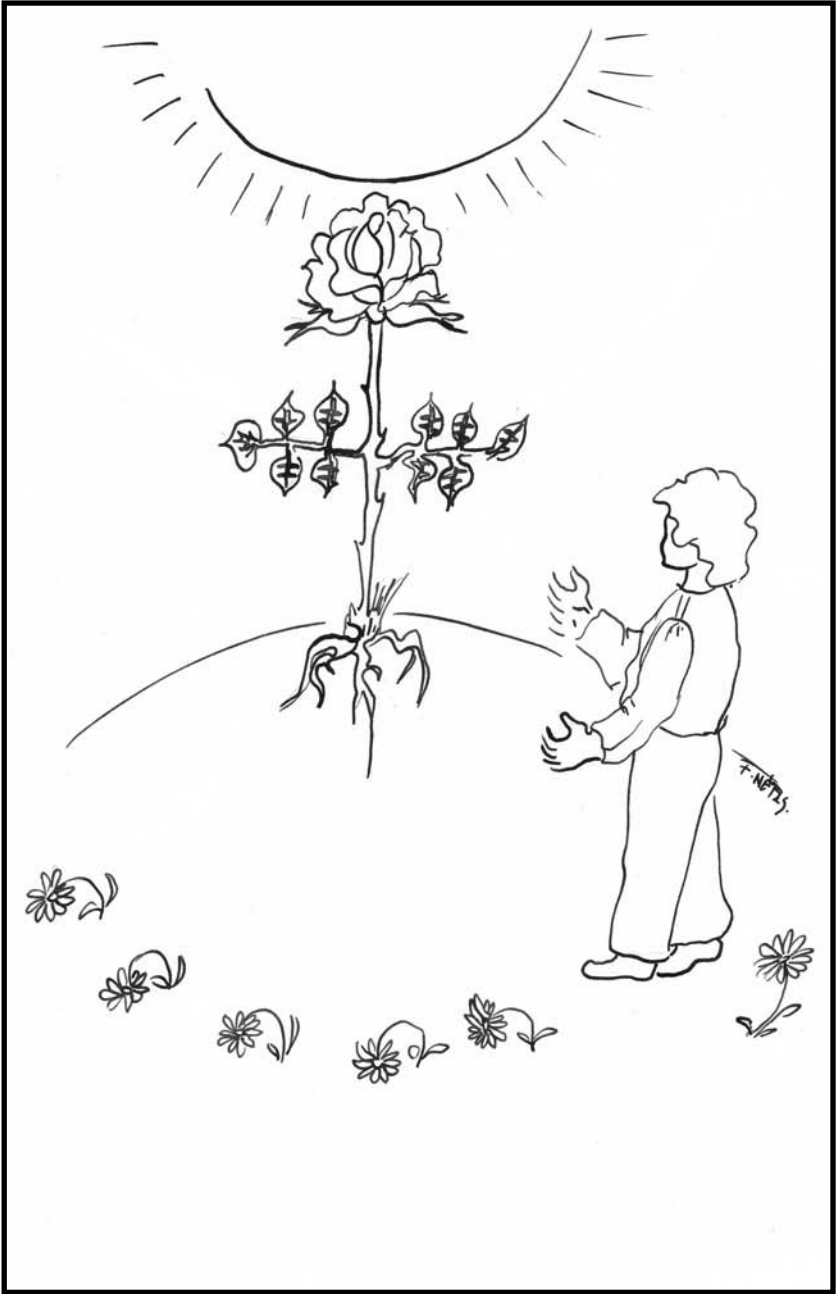
- Ó, még szinte föl sem ébredetem... Elnézést kérek... Még meg se fésülködtem...

A kis herceg nem bírta magába fojtani a csodálkozását:

- Milyen szép vagy!

- Ugye? – felelte kedvesen a virág. – És épp egyszerre születtem a nappal...

1 Antoine de Saint-Exupéry 1890-től 1944-ig élt, francia író és repülőgép pilóta. Legismertebb műve a Kis herceg című kisregénye.

A kisherceg ebből könnyen kitalálta, hogy a virág nem valami szerény; viszont olyan megható volt!

- Azt hiszem, épp most van a reggeli ideje – tette hozzá a virág kisvártatva. – Volnál szíves gondoskodni rólam?

A kis herceg pedig, mélységes zavarban, sietve kerített egy öntözőkannát, és kiszolgálta a virágot.

Az meg már mindjárt az elején zaklatni kezdte az ijedős hiúságával. Egy napon például, mikor a négy töviséről beszélt, azt mondta a kis hercegnek:

- Most aztán jöhetnek a tigrisek a karmaikkal!

- Az én bolygómon nincsenek tigrisek – jegyezte meg erre a kis herceg.

- A tigrisek különben sem esznek füvet.

- Én nem vagyok fű – felelte szelíden a virág.

- Bocsáss meg...

- Különben sem félek a tigrisektől. A huzattól viszont irtózom. Nincs véletlenül valamilyen szélfogód?

„Irtózni a huzattól – gondolta a kis herceg – elég kockázatos kilátás egy növénynek. Furcsa egy virág ez...”

- Esténként tégy majd bura alá. Nagyon hideg van itt nálad. Rosszul vagy berendezkedve. Ahonnét én jöttem...

De nem folytatta. Hiszen mag formájában jött: más világokról nem tudhatott semmit. Szégyenében, hogy ilyen együgyű föllentésen kapatta rajta magát, kettőt-hármat köhintett, így akart fölébe kerekedni a kis hercegnek.

- A szélfogó?

- Épp azért indultam, de elkezdte beszélni hozzám...

Erre a virág még jobban köhécselt, hadd furdalja csak a lelkiismeret a kis herceget.

Annak pedig, hiába volt tele jóakaró szeretettel, előbb-utóbb mégiscsak megrendült a bizalma a virágban. Minden lényegtelen megjegyzést a szívére vett, és kezdte nagyon-nagyon boldogtalannak érezni magát.

A TIGRIS BAJUSZA

Egyszer egy fiatalasszony, akit Yun Oknak hívtak, nagy gondban volt. Elment hát a hegyi remete házához, hogy a segítségét kérje. A remete bölcs ember hírében állt, aki szerencsét hozó amuletteket és varázsitalokat is készített.

- Mi járatban vagy? – kérdezte a remete.

- Ó, hírneves bölcs – szólt Yun Ok –, tele vagyok szomorúsággal és aggodalommal. Adj nekem varázsitalt, amely megoldja a problémámat.

- Mindenki varázsitalt akar. Mind azt hisszük, hogy varázsitalokkal megoldhatjuk a problémáinkat. Nos, halljuk a történetedet.

- A férjemről van szó – kezdte Yun Ok. – Szeretem őt, tiszta szívemből. Három évig a háborúban harcolt, és amióta visszatért, alig szól hozzám. Ha beszélek, mint ha nem is hallaná. Ha mégis megszólít, mindig nagyon durva velem. Ha olyan ételt teszek elé, amelyet nem szeret, akkor csak félrelöki, és kimegy a szobából. Amikor munka lenne a rizsföldön, gyakran a domb tetején találok, amint a tengert kémleli.

- Ez előfordul olykor, amikor a fiatal emberek hazatérnek a háborúból – szólt a remete.

- Varázsitalt szeretnék, ó, Bölcs, hogy a férjem újra szeressen, és gyengéd legyen hozzám, mint régen – könyörgött Yun Ok.

- Térj vissza három nap múlva – mondta a remete –, és akkor megtudod, mire van szükségem a varázsitalhoz.

Három nap múlva Yun Ok ismét megjelent a remete házában. A bölcs ember elmondta neki, hogy a varázsital legszükségesebb összetevője egy élő tigris bajusza.

- Honnan tudnék én ilyet szerezni? – kérdezte Yun Ok.

- Ha valóban akarod a varázsitalt – felelte a remete –, akkor megszerzed.

Yun Ok hazament, és egyre csak azon törte a fejét, honnan tudna tigrisbajuszt szerezni. Aztán az egyik éjjel, amikor a férje aludt, kilopózott a házból, és felment a hegyoldalba, ahol a tigris élt. Kinyújtott kezében egy tál rizs és egy darab hús volt, és hívta a tigrist, hogy jöjjön enni. Ám a tigris nem jött.

Másnap este Yun Ok ismét odament, ezúttal egy kicsit közelebb. Ismét kínálgatta az ételt, ám a tigris nem jelent meg. Minden éjjel visszatért, egyre közelebb merészkedve a tigris barlangjához. A tigris látta őt, de nem mozdult.

Egyik éjjel Yun Ok már egészen közel járt a tigris barlangjához. A tigris is tett néhány lépést az asszony felé, majd megállt. Ott álltak ketten, és nézték egymást a holdfényben. A következő éjjel mindez megismétlődött. A tigris közelebb jött, az asszony lágy hangon beszélt hozzá. A rákövetkező éjjel a tigris megette az ételt, amelyet Yun Ok kínált neki. Ettől kezdve minden éjjel, míg a tigris evett, Yun Ok finoman dörzsölgette a fejét.

Csaknem hat hónap telt el Yun Ok első látogatása óta. Yun Ok megveregette az állatot, és így szólt hozzá.

- Ne haragudj, tigris, de szükségem van egy szál bajuszodra. Ugye, nem baj? – Azzal óvatosan levágott egy szál bajuszt.

A tigris nem bánta, és másnap Yun Ok elvitte a tigrisbajuszt a bölcshez.

A remete alaposan megvizsgálta a bajuszt, majd miután meggyőződött róla, hogy valóban tigristől származik, a lángoló tűzbe hajította.

- Mit tettél! – sikoltotta az asszony.

- Előbb te mondd el, hogyan szerezted – felelted a remete.

Az asszony elmondta neki, hogyan ment fel a hegyre egy tál étellel, szólt kedvesen a tigrishez, hogy elnyerje a bizalmát, hogyan tért vissza nagy türelemmel minden éjjel, dörzsölgette a tigris fejét, és csak akkor kérte el egy szál bajuszt, amikor a tigris szinte dorombolt örömeiben.

- Megszelídítetted a tigrist, elnyerted bizalmát és szeretetét – mondta a remete.

- De nem volt semmi értelme – szólt Yun Ok. – Hiszen a tűzbe hajítottad a bajuszt!

- Azért mégiscsak volt valami értelme – mondta az öregember. – A bajuszra más nincs szükség. A férjed vajon félelmetesebb a tigrisnél? Vajon kevésbé esik majd jól neki, ha kedves és megértő vagy hozzá? Ha szeretettel és kedvességgel meg tudtál szelídíteni egy vadállatot, akkor biztos vagyok benne, hogy ugyanezt a férjeddal is meg tudod tenni.

Yun Ok egyetlen szó nélkül állt egy pillanatig, majd elindult hazafelé, és végig azon gondolkodott, hogy mit tanult a bölcstől és a tigristől.

(Koreai népmese)

A BARÁTSÁG

KIS HERCEG

– részlet –

Akkor jelent meg a róka.

- Jó napot! – mondta a róka.

- Jó napot! – felelte udvariasan a kis herceg. Megfordult, de nem látott senkit.

- Itt vagyok az almafa alatt – mondta a hang.

- Ki vagy? – kérdezte a kis herceg. – Csinosnak csinos vagy...

- Én vagyok a róka – mondta a róka.

- Gyere, játsszál velem – javasolta a kis herceg. – Olyan szomorú vagyok.

- Nem játszhatom veled – mondta a róka. – Nem vagyok megszelídítve.

- Ó, bocsánat – mondta a kis herceg. Némi tűnődés után azonban hozzátette: - Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

- Te nem vagy idevalósi – mondta a róka. – Mit keresel?

- Az embereket keresem – mondta a kis herceg. – Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

- Az embereknek – mondta a róka – puskájuk van, és vadásznak. Mondhatom, nagyon kellemetlen! Azon fölül tyúkot is tenyésztenek. Ez minden érdekességük. Tyúkokat keresel?

- Nem – mondta a kis herceg. – Barátokat keresek. Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

- Olyasmi, amit nagyon is elfelejtettek – mondta a róka. Azt jelenti: kapcsolatokat teremteni.

- Kapcsolatokat teremteni?

- Úgy bizony – mondta a róka. – Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz-meg százezer. És szükségem sincs rád. Ahogyan neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz-meg százezer. De ha megszelídítesz, szükségünk lesz egymásra.

Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...

- Kezdem érteni – mondta a kis herceg. – Van egy virág... az, azt hiszem, megszelídített engem...

- Lehet – mondta a róka. – Annyi minden megesik a Földön...

A róka egyszeriben csupa kíváncsiság lett.

- Egy másik bolygón?

- Igen.

- Vannak azon a bolygón vadászok?

- Nincsenek.

- Lám, ez érdekes. Hát tyúkok?

- Nincsenek.

- Semmi sem tökéletes – sóhajtott a róka. De aztán visszatért a gondolatára: – Nekem bizony egyhangú az életem. Én tyúkokra vadászom, az emberek meg énrám vadásznak. Egyik tyúk olyan, mint a másik; és egyik ember is olyan, mint a másik. Így aztán meglehetősen unatkozom. De ha megszelídítesz, megfényesedne tőle az életem. Lépések neszét hallanám, amely az összes többi lépés neszétől különböznék. A többi lépés arra késztet, hogy a föld alá bújjak. A tiéd, mint valami muzsika, előcsalna a lyukamból. Aztán nézd csak! Látod ott azt a búzatáblát? Én nem eszem kenyeret. Nincs a búzára semmi szüksége. Nekem egy búzatábláról nem jut eszembe semmi. Tudod, milyen szomorú ez? De neked olyan szép aranyhajad van. Ha megszelídítesz, milyen nagyszerű lenne. Akkor az aranyos búzáról rád gondolhatnék. És hogy szeretném a búzában a szél susogását...

A róka elhallgatott, és sokáig nézte a kis herceget.

- Légy szíves, szelídíts meg! – mondta.

- Kész örömet – mondta a kis herceg –, de nem nagyon érek rá. Barátokat kell találnom, és annyi mindent meg kell ismernem!

- Az ember csak azt ismeri meg igazán, amit megszelídít – mondta a róka. – Az emberek nem érnek rá, hogy bármit is megismerjenek. Csupa kész holmit vásárolnak a kereskedőknél. De mivel barátkereskedők nem léteznek, az embereknek nincsenek is barátaik. Ha azt akarod, hogy barátod legyen, szelídíts meg engem.

- Jó, jó, de hogyan? – kérdezte a kis herceg.

- Sok-sok türelem kell hozzá – felelte a róka. – Először leülsz szép, tisztas távolba tőlem, úgy, ott a fűben. Én majd a szemem sarkából nézlek, te pedig nem szólsz semmit. A beszéd csak félreértések forrása. De minden áldott nap egy kicsit közelebb ülhetsz...

Másnap visszajött a kis herceg.

- Jobb lett volna, ha ugyanabban az időben jössz – mondta a róka. – Ha például délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal; fölfedezem, milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy, akármikor jössz, sosem fogom tudni, hány órára öltöztessenem díszbe a szívemet... Szükség van bizonyos szertartásokra is.

- Mi az, hogy szertartás? – kérdezte a kis herceg.

- Az is olyasvalami, amit alaposan elfelejtettek – mondta a róka. – Attól lesz az egyik nap más, mint a másik, az egyik óra különböző a másiktól. Az én vadászaimnak is megvan például a maguk szertartása. Eszerint minden csütörtök csodálatos nap! Olyankor egészen a szőlőig elsétálok. Ha a vadászok csak úgy akármikor táncolnának, minden nap egyforma lenne, és nekem egyáltalán nem lenne vakációm.

Így aztán a kis herceg megszelídítette a rókát. S amikor közeledett a búcsú órája:

- Ó! – mondta a róka. – Sírnom kell majd.

- Te vagy a hibás – mondta a kis herceg. – Én igazán nem akartam neked semmi rosszat. Te erősködtél, hogy szelídítselek meg.

- Igaz, igaz – mondta a róka.

- Mégis sírni fogsz! – mondta a kis herceg.

- Igaz, igaz – mondta a róka.

- Akkor semmit sem nyertél az egésszel.

- De nyertem – mondta a róka. – A búza színe miatt. – Majd hozzáfűzte: – Nézd meg újra a rózsákat. Meg fogod érteni, hogy a tiéd az egyetlen a világon. Aztán gyere vissza elbúcsúzni, s akkor majd ajándékuul elárulok neked egy titkot.

A kis herceg elment, hogy újra megnézze a rózsákat.

- Egyáltalán nem vagytok hasonlóak a rózsámhoz – mondta nekik.

- Ti még nem vagytok semmi. Nem szelídített meg benneteket senki, és ti sem szelídítettetek meg senkit. Olyanok vagytok,

mint a rókám volt. Ugyanolyan közönséges róka volt, mint a többi száz- meg százezer. De én a barátommá tettem, és most már egyetlen az egész világon.

A rózsák csak feszengetek, ő pedig folytatta:

- Szépek vagytok, de üresek. Nem lehet meghalni értetek. Persze egy akármilyen járókelő az én rózsámra is azt mondhatná, hogy ugyanolyan, mint ti. Holott az az igazság, hogy ő egymaga többet ér, mint ti valamennyien, mert ő az, akit öntözgettem. Mert ő az, akire burát tettem. Mert ő az, akit szélfogó mögött óvtam. Mert róla öldöstem le a hernyókat (kivéve azt a kettőt-hármat, a lepkék miatt). Mert őt hallottam panaszkodni meg dicsekedni, sőt néha hallgatni is. Mert ő az én rózsám.

Azzal visszament a rókához.

- Isten veled – mondta.

- Isten veled – mondta a róka. – Tessék, itt a titkom. Nagyon egyszerű: jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.

- Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vesse.

- Az emberek elfelejtették ezt az igazságot – mondta a róka. – Neked azonban nem szabad elfelejtened. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsáért...

- Felelős vagyok a rózsámért – ismételte a kis herceg, hogy jól az emlékezetébe vesse.

A RÓKA ÉS A SZARVAS²

Találkozott a szarvassal a róka.

„Nem értelek. Erős állat vagy – mondta –, mégis elfutsz, ha egy kopót meghallasz.”

„Mi egyebet tehetnék?” – szólt a szarvas.

„Én helyedben a kutyákat bevárnám, agancsomat a szügyükbe bevágnám, fölhányám a levegőbe, ahány van, kárt tennék én magában a vadászban!”

„Szövetkezzünk – szólt a szarvas. – Ezerszer többre megyünk a te éles eszeddel.”

„Pompás! – szólt a róka. – Ha van agancsunk s elménk hozzá, senki nem lesz úr rajtunk.”

Fölrivallik a vadászkürt azonban; csaholást is hallani a vadonban.

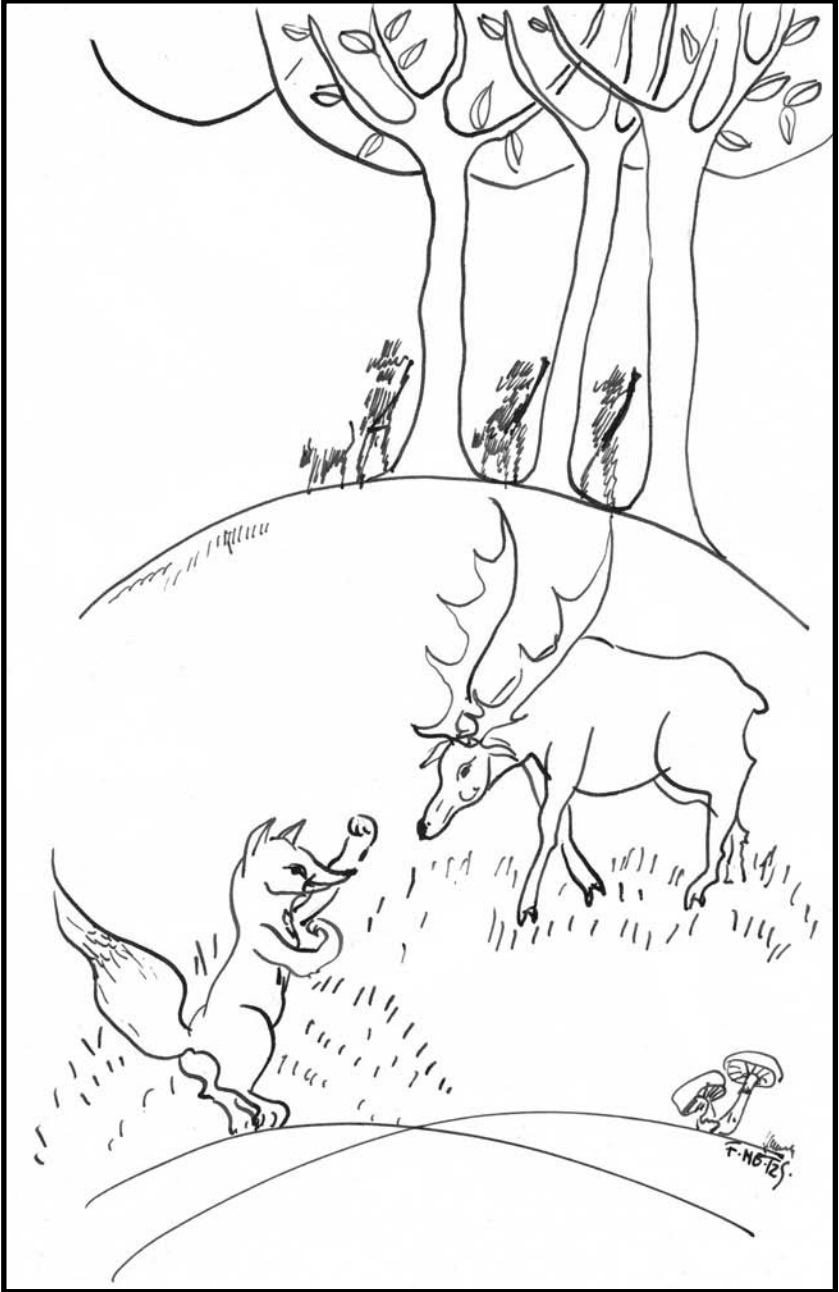
„Vigyázz!” – szól a róka. Fejét leszegve vár a szarvas a közelgő ebekre.

Hanem közben háta mögött ág reccsen: fut a róka sunyítva a berekben.

Hogy ezt látta, a szarvas is meglépett.

Hült helye se maradt a két vitéznek.

2 A kötetben szereplő állatmesék – fabulák – Jean de La Fontaine művei. La Fontaine 1621-től 1695-ig élt, francia író és költő. Ma is élő népszerűségét állatmeséinek köszönheti. Meséi nem csak gyerekeknek, hanem felnőtt olvasóknak is szólnak. A mesék szövege élesen bírálta kora erkölcsseit, az emberi gyengeséget és gyarlóságot. Legismertebb állatmeséi: A tücsök és a hangya és A holló és a róka. Műveit több magyar fordításban olvashatjuk: Rónay György, Weöres Sándor, Vikár Béla, Zempléni Árpád, Radnóti Miklós, Kosztolányi Dezső, Lator László, Áprily Lajos, Szabó Lőrinc, Kozma Andor.

EGYÜTTMŰKÖDÉS

A KÉTMÉTERES EVŐPÁLCIKÁK

Hol volt, hol nem volt, messze Kínában élt egyszer egy bátor harcos, aki a hazáért folytatott hősi küzdelemben esett el. Míg élt, jó ember volt. Nem félt semmiről, még a nyílvesszőtől sem, amely átfúrta a szívét. Amikor meghalt, azt hitte, az egyik hideg sírhant alá helyezik majd a hegytetőn. Ehelyett a Mennország kapuja előtt találta magát.

Egy férfi fogadta őt.

- Isten hozott – üdvözölte. – Hírét vettem, hogy ma érkezel.

- De hol vagyok? – kérdezte a harcos.

- Ez nem más, mint a Mennország. A bátrak és jók otthona, miután földi életük letelt.

- De mondd csak, a többiek hová kerülnek? – szólt a harcos.

- Ők máshová kerülnek. Ne félj, nem fognak zavarni.

- Szeretném látni azt a helyet is – mondta a harcos. – Vigyél le a Pokolba.

- Rendben van – szólt a vezető –, de nem fog tetszeni, amit ott látsz majd.

Így aztán leereszkedtek, és hamarosan a Pokol kapujánál találták magukat. Óvatosan kinyitották a kaput. Odabent a harcos egy asztalt pillantott meg, rajta egy púpozottan megrakott csésze frissen főtt rizs. Emberek ültek az asztal körül, de a harcos meglepetésére mindannyian éhesek voltak. Soványak voltak, rosszkedvűek és nyomorúságosak. A harcos hamarosan rájött, hogy miért. Mindegyiküknek olyan evőpálca volt a kezében, amely két méter hosszú volt! A pálcák nélkül el sem tudták érni a rizst, azonban a pálca hossza miatt bármennyi rizst csíptek is fel, sehogy sem tudták a szájukba tenni. Rápotyogott a fejükre, bele a szemükbe, és szanaszét a földre. Minden a feje tetején állt. Állandó volt a perpatvar, röpködött az étel, elviselhetetlen volt a lárma.

A harcos ránézett a vezetőjére.

- Most már visszamehetünk? – kérdezte.

Így is tettek. A Mennyország kapuja szélesre tárult, és a harcost átvezették rajta. Amikor körülnézett, meglepve pillantotta meg ugyanazt az asztalt, amelyet a Pokolban látott, ugyanazt a csészét tele ízletes rizzsel, és az asztal körül az embereket a kétméteres evőpálcákkal.

A harcos nem akart hinni a szemének.

- De hiszen ez pontosan olyan, mint a Pokol – panaszkodott.

- Biztos vagy benne? – kérdezte a vezetője. – Nem látsz semmi különbséget?

A harcos még egyszer szemügyre vette az elé táruló látványt. Azonnal észrevette a különbséget. Itt nem szomorú, éhes arcokat látott. Az asztal körül ülő emberek mind egészségesnek és vidámnak látszottak. Nevetgéltek és majszolták az ételt. Hogyan volt ez lehetséges?

A harcos nem sokára megtudta. Ahelyett, hogy mindenki megpróbálta volna magának megkaparintani, amit csak tud, a Mennyországban az emberek segítettek enni egymásnak. Mert bár a pálcák túl hosszúak voltak ahhoz, hogy a saját szájukhoz emeljék őket, ahhoz már nem, hogy másokat elérjenek velük. Mindenki arra használta a pálcáit, hogy valaki mást etessen vele.

A harcos végre megértette. A Menny és a Pokol teljesen egyforma. Csakhogy míg a Pokolban az emberek önzők, éheznek és boldogtalanok, a Mennyben segítenek egymásnak és boldogok.

(Kínai népmese)

SZABADSÁG

DIOGENÉSZ³ ÉS A HORDÓJA

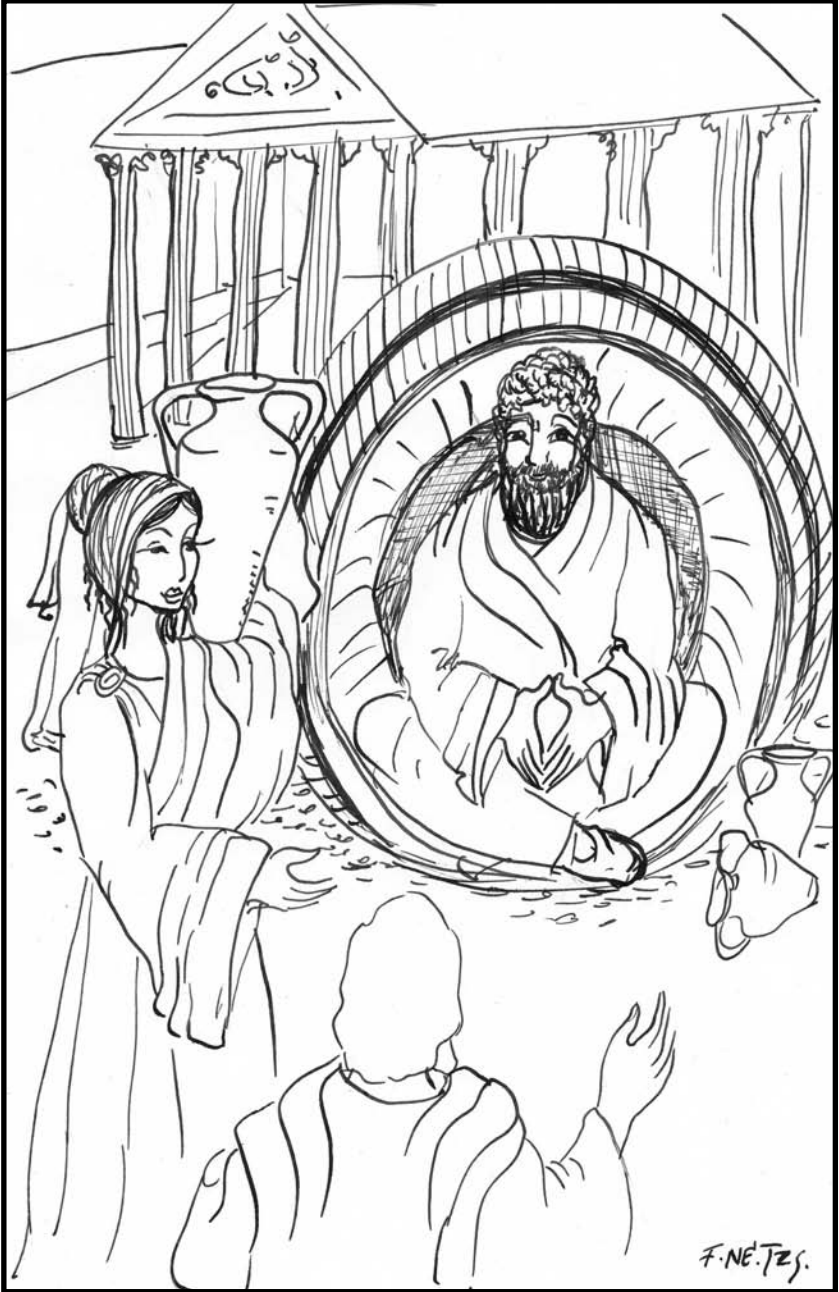
Több mint kétezer évvel ezelőtt élt Görögországban egy gazdag ember, akit Diogenésznek hívtak. Nagy házban lakott, és sok szolgálte a parancsait. Számptalan szőlője és gyümölcsöskertje volt. Saját táncosai, zenészei és énekesei szórakoztatták.

Mindez azonban nem volt elég Diogenésznek a boldogsághoz. Sohasem volt úgy, hogy ne kellett volna találkoznia valakivel, vagy ne lett volna valami tennivalója. Dolgozni kellett a gazdaságban, ki kellett takarítani a házat, hol venni, hol eladni kellett valamit, a szolgák állandóan civakodtak, a legelőket pedig elárasztotta a folyó. Rengeteg pénze volt ugyan, de még több tanácsot kapott, hogy mire költse és mire ne. Vége-hossza nem volt a sok problémának. Bár gazdag volt, nem volt boldog.

Diogenész kizárólag sétálni szeretett az erdőben, ilyenkor szabadnak érezte magát. Előfordult, hogy leült egy fa alá olvasgatni vagy csak ráérősen nézelődött, gondolkodott. Ám a nyugalom még az erdőben sem tartott sokáig, szolgálai és tanácsadói ide is utána mentek, hogy kérdéseikkel zaklassák.

- Ezt tegyük vagy azt? – kérdezték a tanácsadók.
- Ezt vegyük vagy azt? – kérdezték a szolgák.
- Micsoda izgalom és nyüzsgés – dohogott Diogenész.

3 *Diogenész*: görög filozófus, Kr.e. 4. Században élt. A cinikus filozófia képviselője volt. Ókori elbeszélések szerint olyan egyszerű életet élt, hogy éjszakánként egy hordóban aludt és minden vagyona egy bögre volt. Személyéhez több legenda és anekdota fűződik. Az egyik anekdota szerint egyetlen bögréjét is elhajtotta, amikor meglátott egy gyermeket a pataknál, aki a kezéből ivott. Így szólt akkor: „Ez a gyermek legyőzött engem egyszerűségben. Esméje szerint az embernek minden kényelemről és megkötöttségéről le kell mondania. Az embert a társadalmon kívülre helyezi, s így a teljes szabadság birtokosává teszi. Az állatok ösztönös életét tartotta követendőnek, és a fennálló társadalmat gúnyosan ostromozta.”

Így aztán egy napon Diogenész összehívta az összes szolgát, és így szólt hozzájuk:

- Nem vagyok boldog. A nagy gazdagság csak a gondjaimat szaporítja. Egyszerű életet akarok élni. Utazni akarok, hogy új dolgokat lássak, emberekkel akarok beszélgetni.

Diogenész már eldöntötte, mit fog tenni annak érdekében, hogy szabad legyen. Nagy vendégséget rendezett, amelyre elhívta minden barátját, és nekik ajándékozta mindenét: a házát, a bútorait, a legelőit és a gazdaságát, még a ruháit is. A barátai örvendeztek, a szolgálái azonban nagyon megijedtek.

- Mi lesz velünk most már? – zokogták.

- Az ember ne legyen rabszolga – mondta nekik Diogenész. – Legyetek ti is szabadok. Mehetek, amerre láttok.

- De hogyan fogunk megélni? – kérdezték a szolgák.

Ezt már magatoknak kell kitalálnotok – felelte Diogenész.

- És te miből fogsz élni? – kérdezték. – Hiszen mindenedet elajándékoztad.

Diogenész a kutyájára mutatott.

- Olyan egyszerű életet fogok élni, mint ő. Ő is boldog, pedig nincs semmije.

Diogenész ezek után útra kelt, csak az ivóedényét vitte magával. A kikötőben éppen horgonyzott egy hajó, ő pedig úgy döntött, hogy felszáll rá, bárhová menjen is.

- Mostantól fogva világpolgár vagyok – gondolta.

Végül Diogenész megérkezett Athénba, Görögország fővárosába, ahol kút mellett meglátott egy fiúcskát, aki a kezéből ivott. Diogenész tekintete az egyetlen tárgyra esett, amelyet magával hozott:

- Lám, még az ivóedényemre sem lesz szükségem – gondolta, és azonnal el is hajította. Most már tényleg nem volt semmije.

Diogenésznek nem volt hol aludnia, ám talált egy régi hordót, amely már senkinek sem kellett, és berendezkedett benne. Az emberek messze földről csodájára jártak a hordóban lakó Diogenész különös látványának. Szívesen üldögélt a napon és beszélgetett az emberekkel, akik felkeresték. Hamarosan sok baráttra tett szert, és híre ment bölcsességének.

- A boldogsághoz nincs szükség semmilyen tulajdonra – mondta mindig az embereknek. Az athéniak közül voltak, akik szép házat

ajánlottak neki, hogy abban lakjon, ám Diogenész mindannyiszor így felelt:

- Köszönöm szépen, de én inkább itt maradok a hordómban.

Egy napon Nagy Sándor⁴ hazatért hosszú hadjáratából. Hadserege sok diadalmas csatát vívott. Hatalmas birodalmat mondhatott magáénak, amely Görögországtól egészen Indiáig húzódott. Nem tudta elképzelni, hogy bármi is fontosabb lehet, mint a hatalom és a birtoklás. Amikor meséltek neki Diogenészről, aki elajándékozta mindenét, és boldogan él egy hordóban, azonnal találkozni akart vele.

Így történt, hogy a hatalmas Sándor útra kelt, hogy meglátogassa Diogenészt, akit a hordója előtt talált, mély álomba merülve.

- Ébredj, Diogenész! – parancsolta a király. Diogenész kinyitotta az egyik szemét, majd újra becsukta.

- Bármit meg tudok adni neked a világon – szólt a király. – Mondd meg, hogy mi a kívánságod, és én teljesítem.

- Azt szeretném, ha odébb állnál egy kicsit – felelte Diogenész. Árnycot vetsz rám.

- Ez minden? – kérdezte Sándor. Diogenész mosolyogva bölintott. Sándor egyetlen szó nélkül távozott. A nap rásütött Diogenész arcára. Megtalálta azt a helyet, ahol üldögélhet és gondolkodhat, távol a lármától és zűrzavartól, ahol az élet egyszerű, és ahol szabad lehet: egy hordóban.

(Görög monda)

⁴ *Nagy Sándor* (III. Alexandrosz): Makedónia királya, kiváló hadvezér. Apja, II. Philiposz, hódításait folytatva hatalmát Peloponészosztól az Indusig terjesztette ki, elfoglalva az akkor ismert világ nagy részét. Fiatalon meghalt, de uralkodása a klasszikus ókori történelem és kultúra egy új korszakának, a hellenizmusnak a kezdetét jelentette.

MOHÓSÁG

A BÚCSÚÁRUS MESÉJE

Három ember iszogatót egyik nap kora reggel az ivóban. Ahogy ott üldögéltek, egy csengő hangját hallották kintről. Egyikük szólt az inasnak, hogy menjen, és nézz meg, miért szólt a csengő. A fiú hamarosan visszatért a válasszal.

- Uram – így a fiú, egy temetési menet halad el az utcán. Egy barátotokat megölte a titokzatos tolvaj, kinek neve Halál. A halál sok mindenkit megölt már errefelé. Ő a legnagyobb ellenségünk. Mindannyiunknak fel kell készülnünk arra, hogy találkozunk vele egy napon Erre tanított engem az anyám.

- A Szűzanyára mondom – tette hozzá a kocsmáros –, a fiú igazat beszél. A Halál a szomszéd faluban, amely csak egy mérföldnyire van innen, válogatás nélkül megölt már férfit, nőt, gyereket, szolgát és inast az idén. Azt hiszem, arrafelé lakik, annyi bizonyos, jobb, ha nem kerülünk az útjába.

- Miért? – kérdezte az egyik vendég. – Annyira veszélyes lenne vele találkozni?

Menjünk, barátaim, és keressük meg. Öljük meg ezt az alattomos gazembert, kinek neve Halál.

A három férfi, egy életük, egy haláluk, örök testvériséget fogadott egymásnak. Azután elindultak abba a faluba, amelyről a kocsmáros beszélt. Feltették magukban, hogy ha elfogják, a Halálnak pusztulnia kell.

Alig tettek meg fél mérföldet, és éppen egy kerítésen készültek átmászni, amikor talákoztak egy szegény öregemberrel. Az öregember tettől talpig fekete lepelbe burkolózott, csak az arca látszott ki.

- Hé, te, öreg – szólította meg az egyik férfi. – Talán te majd útbaigazítasz minket. A Halált keressük. Hallottuk, hogy valahol errefelé lakik, és mindenképpen meg kell találunk.

- Isten áldjon titeket, uraim – mondta a furcsa öregember. – Tudom, hol találjátok őt.

- Hol? Hol? – kiáltották mindhárman egyszerre.

- Ott találjátok, azon a mezőn – szólta a fekete alak, és ujjával meg is mutatta, merre.

A három férfi azonnal a mezőre sietett, és ott egy tölgyfa alatt megpillantottak valami nagyon meglepőt. Egy nagy halom pénzérme hevert a fa alatt, mintha csak rájuk várt volna. Az érmék színaranyból voltak, és csak úgy csillogtak a napfényben.

- Gazdagok vagyunk, gazdagok vagyunk! – kiáltotta egyikük.

- Várj csak – mondta a másik –, jobb lenne, ha erről senki sem tudna. Várjunk, amíg leszáll az éj, és majd akkor vigyük haza, amikor senki sem láthat meg minket.

Mindannyian egyetértettek abban, hogy ez jó ötlet. Amíg várakoztak, a legfiatalabbat hazaküldték a faluba, hogy vásároljon valami élelmet és egy kis bort. A fiatal férfi el is indult a faluba.

Miután elment, a két idősebb férfi, aki ott maradt a kincset őrizni, azonnal töprengeni kezdett. Vajon melyik lenne jobb: a kincs harmada vagy a fele? Nem sokba telt, míg megegyeztek abban, hogy amikor a fiatalember visszatér, megölik, és maguknak tartják meg a kincs rá eső részét.

- Nem lesz nehéz – gondolták –, hiszen ketten vagyunk egy ellen.

Közben azonban a fiatalembernek, míg a falu felé ballagott, gonosz ötlete támadt. Betért a patikárius boltjába (egyfajta gyógyszertárba), és azt mondta neki, hogy néhány patkányt akar elpusztítani. Így indult el visszafelé: két üveg méreggel, és egy üveg borral a maga számára.

Amint a fiatalember visszaérkezett, a másik kettő rávetette magát, és késükkel halálra szurkálták. A két gyilkos nagyon elégedett volt azzal, amit tett, és mohón legeltették tekintetüket a kincsen.

- Igyunk és vigadjunk – mondta az egyik –, mielőtt elosztanánk a kincset.

Azzal felkapta az egyik üveget, nagyot kortyolt belőle, majd átadta a társának, aki szintén alaposan meghúzta. Az üvegben azonban méreg volt, és a két gyilkos pillanatokon belül holtan zuhant a nagy halom aranypénzre.

A mohó emberek megtalálták, amit kerestek.

ÖNURALOM

A BESZÉLŐ TEKNŐS

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fickó, akit Carynek hívtak. Az volt a fő hibája, hogy képtelen volt titkot tartani. Nagy pletykafészek volt. Ha valaki valami helytelenséget követett el, Cary azonnal szétkürtölte. Soha nem hazudott, mindig csak az igazat mondta, ettől azonban az egész még rosszabb volt. Mindenki elhitt mindent, amit Carey mondott, és még csak nem is lehetett úgy tenni, mintha ő találta volna ki az egészet.

Gyerekkorában mindig szólt a tanárnak, ha meglátta, hogy valaki belecsípett valakibe, vagy valaki egy csúnya szót használt. Mindig megmondta, ki adott ki undorító hangokat. Mindig beszélt, amikor hallgatnia kellett volna. Ha egyedül volt, akkor magában beszélt. Ha az ember biztosan el akart terjeszteni valakiről egy történetet, csak el kellett mondania Careynek.

A helyzet akkor sem javult, amikor Carey idősebb lett. Egyetlen titok sem volt biztonságban nála. Egyetlen fiúnak sem lehetett barátnője, lánynak barátja anélkül, hogy Carey mindenkinek elmondta volna. Úgy látszott, semmi sem állhatja útját Carey pletykálkodásának. Legalábbis mindaddig, amíg egy teknőst nem talált az úton. A teknős nagyobb volt a szokásosnál, így Carey megállt, hogy alaposabban szemügyre vegye. Az öreg teknős rákacsintott, és így szólt:

- Carey, túl sokat beszélsz!

Carey vagy két méter magasra ugrott ijedtében, aztán bámult, még a száját is elfelejtette becsukni. Körülnézett, de senkit sem látott a közelben.

- Biztosan csak a fülem csengett – mondta magában. – Mindenki tudja, hogy a teknősök nem tudnak beszélni.

Ám az öreg teknős megint kacsintott piros szemével.

- Carey, túl sokat beszélsz.

Erre Carey sarkon fordult, és úgy elrohant, hogy a lába sem érte a földet.

Amikor Carey beszámolt a barátainak a teknősről, azok csak kinevették.

- Gyertek velem – mondta –, megmutatom.

Így az egész tömeg vele tartott, ám amikor odaértek, a teknős egy szót sem szólt.

Pontosan olyan volt, mint bármelyik teknős, csak egy kicsit nagyobb a szokásosnál.

Carey megpróbált szólni hozzá, ám a teknős többé ki sem nyitotta száját. Az emberek dühösesek voltak, hogy ilyen messzire elbolondították őket a semmiért. Kinevették Careyt a nagyotmondása miatt, és faképnél otthagyták. Carey szomorúan nézte az öreg teknőst, aki kacsintott piros szemével, és így szólt:

- Hát nem megmondtam? Túl sokat beszélsz.

Sokan azt hitték, hogy az egész csak tréfa volt, hiszen a teknősök nem tudnak beszélni. Talán valaki elrejtőzött a bokorban, és elváltoztatta a hangját, hogy olyan legyen, mintha a teknős beszélne. Mindenki látott már hasbeszélőt, aki olyan jól beszéltet egy bábut, hogy akárkit bolonddá tesz. De Carey barátai között senki sem akadt, aki erre képes lett volna, sőt az egész városban nem tudta így elváltoztatni a hangját senki.

Akár tréfa volt, akár nem, az öreg teknős véget vetett Carey fecsegésének. Valahányszor előállt valamelyik történetével, a barátai csak nevettek, és így szóltak:

- Ugyan már, Carey, ezt meséld a teknősnek.

(Amerikai népmese)

BECSVÁGY

5

A BÉKA FELFUVALKODÁSA

Meglátta az ökröt a réten a béka.
„Be hatalmas állat! – gondolta. – De még ma,
meglátjátok, nővök én is ekkorára!”
S elkezdte szívni a levegőt magába.

Az egész békanép körülállta s nézte.
„Hiába erőlködsz!” – „Hagyd el már!” – „Elég, te!”
A béka nagyot nyelt, s kidüllesztve gyomrát
dühösen kérdezte: „Melyikünk nagyobb hát?”

„Az ökör” – felelték. A béka pocakját
még jobban felfújta, mint valami labdát.
„No ki nagyobb?” – nyögte nehéz szusszanással.
S nyomban szét is repedt egy nagy pukkanással.

UDVARIASSÁG

U

A RÓKA ÉS A GÓLYA

Meghívta a gólyát a róka egyszer
 ebédre,
 s egy lapostányért tett, színig levessel,
 elébe.

A gólya éhes volt, de hosszú csőre
 miatt egy jóízű kortyot belőle
 nem ehetett.

A róka nézte, falt és nevetett.

Aztán a gólya másnap visszahívta
 a rókát.

Palackban gőzölt a sokféle ritka
 finomság.

A róka éhes volt, de csak szagolta
 az ételt: nem fért a palackba orra.

Éhen maradt,
 s a gólyáé lett a sok jó falat.

A lakoma végén, mikor fölálltak:

„Remélem –
 szólt a gólya –, éppoly jónak találtad
 ebédem,

mint én tegnap a tiédet, barátom;
 konyhádön tanult főzni a szakácsom.”

A róka csak
 nézett, s korgó gyomorral elszaladt.

SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

A FARKAS ÉS A DARU

A farkasnak torkán akadt
 egy csontdarab.
 Hívták a darvat, az talán
 segíteni tud a baján,
 s ígérték neki mindent a világon,
 hogy a nehéz műtétnek nekilásson.
 A hosszúnyakú, bár habozva,
 végül is ráállt a dologra.

A farkas nyög, száját kitátja,
 a daru meg a csőrét s utána
 még a nyakát is beledugja
 az éles fogak közt a lyukba.
 Végül – minden jó, ha a vége jó –
 sikerült a nagy operáció.

A csont kint van. A farkas vigyorog.
 A daru kéri a kialkudott
 tiszteletdíjat. „Csak nem gondolod
 komolyan? – üvölt rá az ordas. –
 Tűröm, hogy piszkálj és nyomorgass
 hitvány csőröddel, ahelyett
 hogy leharapnám a fejed;
 és mindezért még pénzt is adjak?

Gyorsan hordd el innét magad, vagy
 nem állok érte jót...” – Csak egyszer
 kellett mondani: daru mester
 ész nélkül nyomban elrepült,
 s még örült, hogy megmenekült.

HIÚSÁG

S

A HIÚ SZARVAS

Nézte magát a szarvas a tóban,
s fölsóhajtott: „Be szép agancsom van!
Én lennék az állatok királya,
ha nem lenne lábam ilyen pálca.”

Váratlanul csaholást hall: bőszen
kopófalka rohan az erdőben;
máris ott áll a tisztás szélén egy
lihegő nagy kutya: a vezéreb.

Nagyot szökken, iramlik a szarvas,
könnyen fut, míg a bozót nem gallyas,
szélvészgyorsan viszi vékony lába,
messze marad a falka utána.

Hanem mikor a vadonba ér be,
itt is, ott is ág mered eléje;
tördeli a gyöngét, de a nagyba
minduntalan beakad agancsa.

Már sarkában liheg a kopóraj.
Botladozva nyög a szarvas: „Ó jaj!
Amit szidtam: megmentene lábom;
büszkeségem lesz most a halálom.”

S

PACHADYOL E LUMA

6

O KAMIPO

O CINO KRAJORO

– kotor –

Pal na but vrama vi maj mishto pinzhardom kadi luludyi. Pe cino krajerosko planeto sakana sas luludya, sako dyesengo luludya, na but than xutrenas, thaj na azbanas khanyikas. Detehara avri luludyarde ande mal, pe ratyi sotetar.

De kadi, pe jekh shukare dyeseste avri luludyardyas, lako sumburo kon zhanel kathar avilas, thaj o cino krajero zurales dikhlas, sar avel avri andar e phuv o cino kasht, savo pe chijekh na cirdelas. Kon zhanel na jekh majmucengo – manraslo kasht si? O cino kasht na but barijas, pala kodi avri luludyardyas. O cino krajero sa kodi dikhlas, kana luludyardyol aba, ke gindindas, hoj zurales shukar avla; de e luludyi but azhukarlas, numa ande pesko zeleno kher shukararelas pes. Zurales ulavelas peske rangura. Lokes lelas opre peske gada, peske rangura. Na kamla po kham te avel, sar le kirpasle *pipacha*. Na kamla te sikadyol, numa kana gata avla lako shukaripo. Kade de! Kade but lungi dyesa sas, pune opre las peske gada. Pala kodi detehara, kana opre ushtyilas o kham, avri avilas.

Xastylas jekh, thaj kodi phendas, voj, kon kasavo mishto kerel butyi:

- Oh, inke chi ushtyilom opre... Jertisar mange... Chi na huladyom mure bala.

O cino krajero bari dikhlas:

- Soski shukar san!

- Kade? – phendas shukares e luludyi – Thaj jekhvarsa rakhadyilom e khamesa...

O cino krajero andar kadala aba gindyinda, hoj e luludyi kerel pes, de fajolas leske!

- Kade gindyiv, akanak si le deteharaski xabeneski vrama – phendas e luludyi na pal but vrama. – Avlas tut jilo te keres mange?

O cino krajoro zurales lazhallas pes, sidyarlas te rodel kannu, te ingrel a luludyake.

Kodi hapoj aba na mukhlas leske pacha, kerlas pes daramkerdyi. Jekh dyes kana pal peske shtar kanre vorbilas, kodi phendas le cine krajoroske:

- Akanak aba shaj aven le *tigrishura* penge vundyenca!
- Pe muro planeto naj *tigrishura* – phendas opre o cino krajoro.
- Le tigrishura chi xan e mal.
- Me na som mal – phendas pe kadi lokes e luludyi.
- Jertisar mange...
- Kathar le tigrishura me chi na darav. De kathar e balval zurales.

Naj tut variso opre te hutrel e balval?

„Daral kathar e balval – gindyilas pes o cino princo – soski butyij kadi jekh florake.

Soski luludyi si kadi...”

- Ratyasa shu man tel *glazha*. Zurales shil si kathe tute. Naj mishto kerdo kathe tute. Kathar me avilom...

De na phendas maj dur. Ke voj sar sumburo avilas: nashtig zhanel khanchi pal kaver luma. Ando lazhavo, kaj ando xoxajipo rakhla pes, xasallas duj – trin, kade kamla po cino krajoro opral te del.

- E *glazha*?

- Pala kodi kamlom te zhav, de vorbindyan karing mande....

E luludyi pe kadi majfeder xasallas, muk lazhall pes vi o cino krajoro.

Leske hapoj pherdo sas lesko jilo kamiposa, lashimosa, de aba na patyalas la luludyake. Sako vorba pe pesko jilo lelas, zurales bibxtaleske hatyarlas pes.

LE TIGRISHESKE MUSTACI

Jekhvar jekh terni romnyi, kaski anav Yun Ok sas, ando baro gindo sas. Haj gélastar kaj e plajesko vrazhitori, hoj te zhutil pe late. Kade phenen o vrazhitori zurales godyaver manush sas, kon baxt kerel, thaj vrazhitorosko pipo.

- Sostar avilan? – pushel o vrazhitori.

- Oh raja, baro manush – phenel Yun Ok – pherdo som gindonca, bibaxtali som.

De man vrazhitorosko pipo, te nashavel mure gindura.

- Sakon vrazhitorosko pipo kamel. Sakon kodi gindyil, hoj o vrazhitorosko pipo nashavel lenge gindura. No, phen de tyi pecipija.

Pal muro rom si e vorba – phenel Yun Ok – Kamav les andar muro jilo. Trin bersh sas ando maripe, de sar khere avilas, chi na vorbil karing mande. Te vorbiv, sar kon chi shunel. Te vatunchi phenel variso, sakana zhungales vorbil manca. Te kasavo xaben shuvan angla leste savo na kamel, pizdel les thaj avri zhal andar o kher. Kana butyi avlas po vurezoko phuv, po plajo rakhav les, o baro paji dikhel.

- Kasavi butivar si, kana le terne manusha khere aven andar o maripe. – phendas o vrazhitori.

- De man vrazhitorosko pipo, oh Raja, hoj muro rom pale te kamel man, sar dulmut – manglas Yun Ok.

- Av palpale pal trin dyes – phenel o phuro – atunchi zhanesa so trubul man karing o vrazhitorosko pipo.

Pal trin dyes Yun Ok pale avilas kaj e phuresko kher. A phuro phendas lake, hoj karing o vrazhitorosko pipo majfeder trubul jekhe zhudo *tigrishesko* mustaca.

- Kathar te lav me kasavo? – pushel Yun Ok.

- Zurales te trubul tuke o vrazhitorosko pipo – phendas o phuro – anunchi anes.

Yun Ok khere gelas, thaj sorro dyes pe kodi marlas peski godyi, kathar te lel *tigrishesko* mustaca. Pala kodi jekh ratyi, kana sovlas lako rom, opre gelas po plajo, kaj o tigrishi zhuvlas. Ande pesko vast lija jekh charo vurezo, jekh kotor mas, thaj akharlas le *tigrishes*, te avel te xal. De o tigrishi chi avilas.

Kaver ratyi Yun Ok pale kothe gelas, akanak maj pashe. Pale akharlas le *tigrishes*, kodo pale chi avilas. Sako ratyi palpale gelas, maj – maj pashe kaj o *tigrishesko* than. O *tigrisho* dikhlas la, de chi ushtyelas.

Jekh ratyi Yun Ok zurales pashal gelas kaj le *tigrishesko* than. Vi o *tigrishi* opre ushtyilas, zhalas karing e romnyi, pala kodi ashadyolas. Kothe ashnas duj zhene, thaj dikhnas ando shunutesko nuro. E kaver ratyi kade sas sar angla kodi. O *tigrishi* maj pashe avilas, e romnyi shukares vorbilas leske. Pala kodi ratyi o *tigrishi* xalya o xaben, so e Yun Ok delas les. Pala kadi sako ratyi, pune o *tigrishi* xalas, Yun Ok xarunkerlas lesko shero.

Sho shona genetar, pune Yun Ok angluvar gelas leste. Yun Ok xarunkerlas le pedos, thaj kadi vorbilas leske.

- Na xojav *tigrisho*, de trubul man jekh bal andar tye mustaci. Kade naj bajo? – Kade lokhes tele shindya jekh bal.

O *tigrishi* na bunyilas, kaver dyes Yun Ok ingerdas o mustacako bal kaj o vrazhitori.

A phuro zurales dikhlas o bal, kana dikhlas hoj chacho *tigrishesko* bal si, ande jag shudas les.

- So kerdan! – chingardelas e romnyi.

- Angluvar phen avri, kathar lan les – phendas o vrazhitori.

E romnyi avri phendas leske, sar gelas opre po plajo, sar ingrelas xaben, sar vorbilas shukares le *tigrisheske*, sar zhalas sako ratyi, xarunkerlas lesko shero, sar manglas lestar o bal, kana o *tigrishi* loshalas sar jekh cini muca.

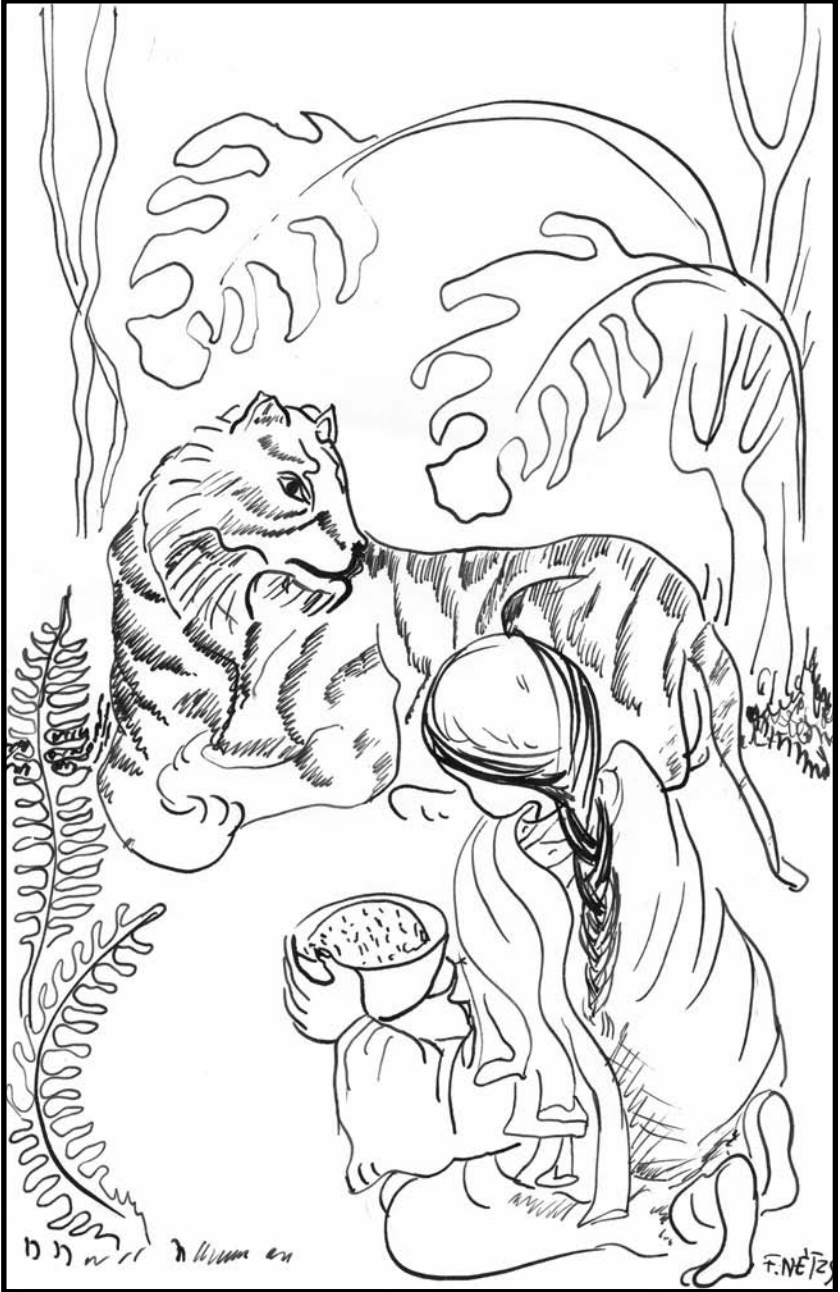
- Pacha kerdan le *tigrishesa*, kamlas tut – phendas o phuro.

- De na kerdom khanchi – phenlas Yun Ok – Ke ande jag shudan o bal!

- Kerdan variso – phenlas o phuro. – O bal aba chi trubul. Maj feder dares kathar

tyo rom, sar kathar o *tigrisho*? Hajkam na perla leske mishto shukares te vorbisa karing leste, te xatyaresa les? Pacha te kerdan jekhe vadno pedosa, kadi vi tye romesa zhanesa te keres.

Yun Ok chi vorbindas khanchi, khere gelas, po drom sa pe kodi gindyilas pes, so sityila kathar o vrazhitori thaj kathar o *tigrisho*.

AMALIPE

5

O CINO KRAJORO

– kotor –

Atunchi sikadyilas e hilpa.

- Lasho dyes! – phendas e hilpa.

- Lasho dyes! – phendas opre shukares o cino krajoro. Boldya pes, de chi dikhlas khanyikas.

- Kathe som tel o phabengo kasht – phendas o glaso.

- Kon san? – pushlas o cino krajoro. – Shukareske, shukar san...

- Me som e hilpa – phendas e hilpa.

- Av, khel manca – phendas o cino princo – Kasavo brigaslo som.

- Nashtig khelav tusa – phendas e hilpa – Chi som pachaslo.

- Oh, jertisar mange – phendas o cino krajoro. Gindindas pes jekh cino, pala kodi karing shudya: - So xatyares pe kodi, hoj chi san „pachaslo”?

- Tu na kathe beshes – phendas e hilpa. – So rodes?

- Le manushen rodav – phendas o cino krajoro. – So xatyares pe kodi, hoj „pachaslo”?

- Le manusen – phendas e hilpa – si pushka, thaj jagerura roden man. Phenav tuke, zurales nasul si! Haj inke vi khanyan bararen. Kadij ande lende numa lashipo. Khanyan rodes?

- Na – phendas o cino krajoro. Amalen rodav. So xatyares pe kodi, hoj „pachaslo”?

- Kasavi butyi, so aba dulmut bisterde – phendas e hilpa. Kodi xatyarav: hoj kopchilo keren.

- Kopchilo keren?

- Kade de – phendas e hilpa. Tu akanak chi san maj but mange, sar o shelto cino shavo. Thaj chi trubus mange. Kade, sar chi me na trubuvav tuke. Tuke vi me kasavi som, sar e shelto hilpa. De pachaslo te avo tusa, trubuvav jekhavereske. Angluno avesa mange ande luma. Thaj vi me angluno avo tuke.

- Aba xatyarav – phendas o cino krajoro. – Si jekh luludyi...
Kade gindyiv, pachaslo kerdas andar mande...

- Shajke – phendas e hilpa. – Kattyi but butya peren ande bari luma...

E hilpa jekhvarsa zurales dorosalo kerdyilas.

- Pe jekh kaver planeto?

- Ova.

- Si pe kodola planeti jagerura?

- Najle.

- Dikh, kado lashoj. Haj khanya?

- Najle.

- Khanchi naj gata mishtoj – pharo dyi lel e hilpa. De pala kodi palpale avilas pe pesko gindo: Mange rucipoj muro trajo. Me khanyan xutrav, le manusha haj man xutren. E jekh khanyi kasavij sar e kaver: o jekh manush kasavoj sar o kaver. Kades zurales ruciv man. De pachaslo te avo, shukar avla muro trajo. Ushtyajipe shunos, savo kaver si, sar le majbudera ushtyajipe. Le majbudera ushtyajipe shunav tele phuv nashos. Tyire, sar o bashajipe, opre avos andar e xuv. Hapoj, dikh numa! Dikhes kodi dyiveski phuv? Me chi xav manro. Chi trubul mange o dyiv. Me chi gindyiv khanchi le dyivesa. Zhanes sosko brigasloj kado? De tut kasave sunakune bala si. Pachaslo te avos, sosko mishto avlas. Atunchi pal e sunakunyi dyiveski phuv, pe tute gindyinos. Thaj sar kamos ando dyiv kana phurdel e balval...

E hilpa chi vorbindas maj dur, but vrama dikhlas le cine krajores.

- Av lasho, thaj ker man pachaslo! – phendas.

- Vojasa – phenel o cino krajoro – de naj man vrama. Amalen trubul te rakhav, thaj kattyi butya trubul inke te pinzharav!

- O manush chaches numa kodola pinzharel, sosa pachasloj – phendas e hilpa. – Le manusha chi risen opre, hoj variso te pinzharen. Numa gata butya kinen karhar o biknari. De amalengo biknari naj, le manushen kade naj vortacha. Te kames, hoj amalote avel tut, ker man pachaslo.

- Misto, mistoj, de sar? – pushlas o cino krajoro.

- But – but vrama trubul karing – phendas e hilpa. – Angluvar tele beshes, mishto dur mandar, kade, kothe ande mal. Me andar mure jakhengo kolco dikhav tut, Tu hapoj chi phenes khanchi.

Le vorbenca numa nasul keras. De sako dyes maj pashal trubul te beshes jekh cino...

Kaver dyes o cino krajoro palpale avilas.

- Maj mishto avinosas, pale ande kodi vrama te aves, – phendas e hilpa. – Atunchi pal o mizmeri shtar chasengo te aves, me kana trin si, me loshav. Sar zhal o dyes, me majfeder baxtalo avo. Shtare chasendar me aba pherdo avo gindonca, gindyiv man, soski bari avucija si le baxt. De kana, numa aves kanak kames, me chi zhano, kana te loshal muro jilo. Trubul variso siklyipo.

- So si kodo siklyipo? – pushel o cino krajoro.

- Kodi kasavi butyi si, so aba bisterde – phendas e hilpa. – Kathar kodi avla o jekh dyes kaver, sar o kaver, o jekh chaso sar o kaver. Mure jageruren si siklyipo. Kade sako zhoja shukar dyes si! Pe kasavo dyes zhi kaj le drakha zhav. Le jagerura sako dyes te khelnas, sako dyes jekh avlas, thaj man chi avlas hodinipe.

Kade o cino krajoro pachaslo kerdas la hilpa. Thaj kana kamno te zhaltar:

- Oh! – phendas e hilpa. – Maj trubula te rovav.

- Tu san o doshalo – phendas o cino krajoro. – Me chi kamlom tuke khanchi nasulyipo. Tu kamlan kade, hoj te kerav tut pachaslo.

- Kadej, chachej – phendas e hilpa.

- Thaj vi kade rovesa! – phendas o cino krajoro.

- Kadej, chachej – phendas e hilpa.

- Atunchi chi rislan khanchi.

- De rislom – phendas e hilpa. – Vash le dyivesko rango. – Phendas pala kodi: Dikh pale le luludya. Pala kodi xatyaresa hoj tyirij e anglunyi ande luma. Pala kodi av palpale, te pajkerestar mandar, thaj avri phenav tuke jekh *andripo*.

O cino krajoro gelastar, hoj te dikhel la luludya.

- Chi na cirden tumen pe muri luludyi – phendas lenge. – Tumen chi sanle khanchi.

Chi pachadyilas tumen khonyik, thaj chi tumen na pachadyine khanyikas. Kasave sanle sar muri hilpa sas. Kasavi hilpa sas, sar le shelto hilpa. De me muro amalo kerdom andar late, thaj akanak voj si anglunyi ande luma.

Le luludya cirdenas pen, voj phenlas maj dur:

- Shukara sanle, de shushe. Nashtig meren pala tumende. Varikon,

pala muri luludyi kodi phenlas, kasavij sar tumen. Atunchi kade naj chache, voj korkori maj but kerel, sar tumen sa, ke voj si kodi kas pijardom. Pe kaste *glazha* shudom. Pe kaste losardom, te na risel la e balaval. Ke pala late mudardom le kermen (avri lav kodole duje – trinen, vash le paparugi). Ke la shundom te vatyisarel, thaj kerlas pes, sas kana muto sas. Ke voj muri luludyi si.

Atunchi palpale gelas kaj e hilpa.

- Ash Devlesa – phendas.

- Zha Devlesa – phendas e hilpa. – Dikhes, kadoj muro *andripo*. Numa kattyi: mishto numa peske jilesa dikhel o manush. So majfeder trubul, kodi chi dikhes jakhenca.

- So majfeder trubul, kodi chi dikhes jakhenca – phendas pala leste o cino krajoro, hoj ande leski godyi te ashel.

- Le manusha aba bisterde kado chachipo – phendas e hilpa. – Tu nashtig bristes kadi. Tu jekhvarsa grizha kerdan vas kodola so pachadyilan. Grizhisar pal le luludyi....

- Grizhisarav pala muri luludyi – phendas pala leste o cino krajoro, hoj ande leski godyi te ashel.

E HILPA THAJ O CHERBO

Maladyilas o cherbo la hilpasa.

„Chi xatyarav tut. Zuralo pedo san – phenel –,
vatunchi nashestar, te shunes jekhe zhukles.”

„So zhanos te kerav?” – phenel o cherbo.

„Me ande tyo than azhukaros le zhuklen,
mure shinga ande lende pizdos,
opre shudos len ando ajero, sode sile,
vi le jagereske leske zhos.

„Xutras kethane – phenel o cherbo – butesa
maj mishto phiras tyira lasha godyasa.”
Mishtoj! – phenel e hilpa. – Te si amen shinga
Thaj zhas leste, khonyik chi krajil pe amende.”

Jekhvarsa shundyol le jageroski trutuja;
Vi le zhukela shundyon ando vesh.
„Sama le!” – phenel e hilpa. O cherbo
shingenca tele azhukarel le zhuklen.

Jekhvarsa pala lesko dumo kranzha phadyol:
Cirdel pes, kade nasheltar e hilpa ando vesh.
Sar dikhel kadi o cherbo, vi voj gelastar.
Shusho than ashilas pala lende.

KETHANE KERIPE

6

LE DUJ METERESHO XABENESKI ROLYORI

Sas kaj nas, pe jekh than pe jekh luma, dur ande Kina zhuvlas jekhvar jekh tromano inkesto, kon ando baro maripe vash pesko them mulas. Pune zhuvlas, lasho manush sas. Chi daralas kathar khancheste, chi kathar la sulicaki rolyori, savi perdal xuvardas pe lesko jilo. Kana mulas, kodi gindyinda, ande jekh sudro murmunto shuna les, po plajo. Pasha kadi, angla le Rajosko vudar rakhla pes.

Jekh manush azhukarlas les.

- Del andas tut – pajkerdyas leske. – Shundom, hoj adyes aves.

- De kaj som? – pushlas o inkesto.

- Kadi naj kaver, sar o Rajo. Le tromaneneho thaj le lashengo them, kana tele phirel lengo trajo pe phuv.

- De numa phen, le majbudera zhene kaj zhana? Phenel o inkesto.

- Von pe kavere thaneste zhan. Na dara, chi azbana tut.

- Kamos te dikhav vi kodo than – phenel o inkesto. – Inger man tele ande le

Bengesko them.

- Mishtoj – phenel o manush. – De chi fajola tuke, so maj kothe dikhesa.

Kade tele gene, thaj vi kothe risne kaj le Bengesko themosko vudar. Lokhes avri puterde o vudar. Kothe andre o inkesto jekh mesalya dikhla, pe late jekh charo, pherdo kirado vorezosa. Manusha beshnas krujal e mesalya, o inkesto numa dikhlas, hoj sa bokhale sasle. Kishle sasle, xolyarnyike thaj bibaxtale. O inkesto pal na but vrama, aba zhanglas sostar. Ande sakonesko vast kasavi xabeneski rolyori sas, savi duj meteresho lungo sas! Bi xabeneski rolyori chi zhangnas te xan, de kaj le xabeneski rolyori lungo sas, o vorezo chi zhangnas ando muj te len. O vorezo sa pe lengo shero, ande lenge jakha, thaj sa pe phuv shordyolas. Sa bibaxtale sasle. Sorro dyes xanas pen, shudkernas o xaben, bara chingarasa sasle.

O inkesto po manush dikhlas.

- Akanak aba palpale shaj zhas? – pushlas.

Vi kade kerde. Le inkestes perdal ingerde pe Rajosko vudar. Kana krajol dikhlas, bari dikhja jekh kasavi mesalya sar ande Bengesko them, kasavo charo, pherdo kirado vorezosa, thaj vi le manusha le lungone xabeneski rolyorenca.

O inkesto chi patyalas peske jakhenge.

- De kado than kasavoj sar le Bengesko them – phenel bi vojasa.

- Kade gindyis? – pushel o manush. – Chi dikhes khanchi kaver?

O inkesto, pale krujal dikhlas so si angla leste. Atunchi sama las, so si kaver. Kathe na bokhale thaj bibaxtale manushen dikhlas. Krujal e mesalya sa sastype thaj loss hale manusha sas. Asanas than xanas o xaben. Sar shaj avel kadi?

O inkesto sigo avri zhangla. Kathe le manusha chi kamne sako xaben penge te len, ando Rajo le manusha zhutisarde jekhavereske te xan. Le xabeneske rolyora lungi sas von te xan lenca, de chi sasle lungi le kavere manushes te xaxaven. Sakon kodi kerlas peske rolyorenca, hoj le kavere te xaxavel.

O inkesto aba xatyardas. La Rajo thaj le Bengesko them jekh si. Numa ando Bengesko them le manushan chi xal grizha so si le kaveresa, bokhajven thaj bibaxtale sile, ando Rajo zhutisaren pe jekhavereste thaj baxtale sile.

(Paramicha andar e Kina)

SLOBODIJA

O DIOGENES THAJ LESKI DURULYI

Maj but sar duj miji bersha angla kadi zhuvlas ando Grecicko them, jekh barvalo manush, kasko anav Diogenes sas. Ande jekh baro kher beshlas, thaj but slugi azhukarnas so mangel. But drakha thaj frukturengi bara sas les. Leske khelipeske thaj bashajipeske manusha kernas leski voja.

De chi kadi nas dosta kaj le Diogeneseke baxtajipo. Chikana nas kade, hoj te na trubul varikasa te maladyol, vaj chi te na avel les variso butyi. But butyi trubulas te keren ande bara, te uzahren o kher, te bikinen, te kinen, le slugi sa xanas pen, pe mal apoj avri shindy e dorija. But love sas les, de maj but svaturi sas, hoj pe soste te del avri love, pe soste na. Nas gata le gindon. Barvalo sas, de bibxtalo.

O Diogenes numa ando vesh xatyarlas pes mishto, akanak sas slobodno. Sas kana tel jekh kasht beshlas thaj gindyilas pes. De e pacha chi ando vesh nas but vrama, leske slugi thaj leske svaturi vi kathe pala leste avine, hoj te mangel variso.

- Kadi te keras, vaj kodi? – pushnas le svaturi.
- Kadi te keras, vaj kodi? – pushnas le slugi.
- Soski butyi thaj chingar – xojavlas o Diogenes.

Atunchi jekhvar o Diogenes kethane akhardas peske slugin, thaj phenel lenge:

- Bibaxtalo som. O baro barvalyipo numa maj but gindo kerel mange. Pachuslo trajo kamav te zhuvav. Kamav te dromav, hoj te dikhav nyevipe, manushenca kamav te vorbisarav.

O Diogenes aba avri gindyidas so kerla vasha kodi, hoj slobodino te avel. Baro bijav kerda, sa akharda peske amalen, thaj lenge dijas sa pesko barvajipo: o kher, le bare mala, bara, thaj vi peske gada. Leske amala zurales loshajne, de leske slugi zurales darajne.

- So avla amenca akanak? – rovnas.

- O manush chi te avel phanglo slugo. – phendas lenge o Diogenes. – Te aven vi

tumen slobodine. Shaj zhan kaj kamen.

- De sar zhuvasa? – pushnas le slugi.

- Kadi aba tumenge trubul avri te gindyinen. – phenel o Diogenes.

- Thaj tu andar soste zhuvesa? – pushnas. – Ke kothe dan tyo barvalyipo.

O Diogenes pe pesko zhukel sikadya.

- Kasavo pachaslo trajo zhuvo, sar voj. Vi voj baxtalaj, apol naj les khanchi.

O Diogenes pala kadi, gelastar, numa pesko lozho ingerdya pesa. Kaj le hajovengo tordyindo than, ashlas jekh hajovo, voj kade gindyindas hoj opre zhal, varikaj zhala o hajovo.

- Akanak aba bara lumako manush avo. – gindindas ande peste.

O Diogenes ande Athena risjas, ando Grecicko majbaro foro. Kothe dikhlas jekh cine shaves, kon andar peske palma pilas o paji. O Diogenes pe pesko lozho dikhla, so pesa andas:

- Dikh, inke chi kado lozho na trubul mange – gindindas, thaj vi shudas les.

Akanak aba, chaches nas les khanchi.

Le Diogenes nas than, kaj tele te pashol, de rakhja jekh dulmutanyi durulyi, savi aba chi trubulas khanyikaske, thaj kher kerdas peske andral. Le manusha dural avnas te dikhen, hoj sar beshel ande durulyi o Diogenes. Pachasa beshlas avri po kham, thaj vorbisarlas le manushenca, save opre rode les. Na pal but vrama, aba but amala sas les, phennas sosko godyaver silo.

- Kaj o baxtalyipo chi trubul barvalyipo, – phenlas le manushenge.

Maskar le Athenaske manusha, but zhene kamne te den les shukar kher, te beshel ande kodo, de o Diogenes sa kodi phenlas:

- Nais tuke, de me majfeder ashav ande muri durulyi.

Jekh dyes o Baro Aleksandros khere avilas andar o lungo maripe. Leski armadija but baro maripe kerdas. Baro themo sas les, kathar o Grecicko zhi kaj le India sas lesko agor. Chi zhanglas avri te gindylil, so trubul majfeder kathar e imperija. Kana vorbisarde leske pal o Diogenes, kon kothe das pesko barvajipo, thaj baxtales zhuvel ande jekh durulyi, jekhvarsa kamla te maladyol lesa.

Kade sas, hoj o Baro Aleksandros opre ushtyilas, te dikhel le Diogeneses, kas angla peski durulyi rakhlas, sovlas.

- Ushtyi, Diogenes! – phenel leske o kraj. O Diogenes avri puterdas peski jekh jakh, thaj vi tele phandadas la.

- Variso tuke zhanav te dav pe luma – phenel o kraj, – Phen so trubul tut, thaj me dav les tuke.

- Kodi kamos, hoj zha maj dur jekh cino – phenel o Diogenes. – Opre xutres o kham.

- Numa kadi? – pushel o Aleksandros. O Diogenes asando kinolas pesko shero. O Baro Aleksandros, chi vorbindas, gelastar. O kham peklas pe Diogenesesko musura. Opre rakhla kodo than, kaj shaj beshlas peske, shaj gindyil pes, dur kathar e chingar, kaj pachaslo silo, kaj slobodno silo: ande jekh durulyi.

(Pheniþo andar o Grecicko)

BOKHSHINDIPE

6

LE BIKNARESKE PARAMICHA

Trin mursha pijenas jekh dyes detehara ande kirchima. Sar kothe beshen, jekh kolompo shunen avral. O jekh phenel le slugeke, hoj te dikhel, sostar vorbil o kolompo. O slugo sigo palpale avilas.

- Raja – phenel o shavo, jekh praxopesko armadija zhal pe vujica. Tyumare jekhe amales mudardas o garudo chor, kasko anav Meripe si. O Meripe bute zhenen mudardas aba kathe. Voj si amaro majbaro dushmano. Sakon trubul te azhukarel les, ke jekh dyes maladyilasa lesa. Kadi sityardas mange muri dej.

- Pe Suntone Dej phenav – vorbisarel o kirchimari – o shavo chachipo phenel. O Meripe, ando kaver gav, chi na dikhlas kas, bute murshen, romnyan, shavoren, thaj slugen mudardas ande kado bersh. Kade gindyiv, kathe beshel varikaj, maj mishtoj te na ashas angla lesko drom.

- Sostar? – pushel o jekh manush. – Kasavo nasul avlas te maladyuven lesa? Aventar mure amala, thaj rodas les. Mudaras kadale garude chores, kasko anav Meripe si.

Le trin manusha, jekh trajo, jekh meripo phralipe kerde jekhaveresa. Pala kodi genetar ando kaver gav, pala savo o kirchimari vorbindas. Avri gindyinde, hoj te phangna les, le Meripeske trubul te merel.

Daba gene jekh cino, pe jekh gradyija kamne perdal te zhan, kana maladyine jekhe chorre phure manushesa. O phuro manus kathar pesko shero zhi kaj peske punre, ando kalo colo sas, numa leski faca dicholas avri.

- Tu, phure – phenel o jekh mursh. – Dore tu maj phenesa karing te zhas. Le Meripes rodas. Kade shundyam, kathe beshel varikaj, trubul te rakhas le.

- O Del ishtyal tumen, raja – phenel o phuro. – Zhanav kaj rakhna les.

- Kaj? Kaj? – chingardenas sa le trin jekhvarsa.

- Kothe rakhna les, pe kodi mal – phenel o kalo phuro, thaj peske najesa vi sikadya karing.

Le trin mursha pe mal sidyarde, kothe tel jekh kasht dikhne variso garudo. Tel o kasht but love sas ande jekh, sar pe lende te azhukarnas. Le love sunakune sas, numa ablyonas po kham.

Barvale samle, barvale samle! – chingardelas o jekh.

Azhukar – phenel o kaver – maj mishto avlas, khonyik te na zhanglas pala kadi. Azhukaras le ratyi, thaj atunchi ingras len khere, kana khonyik na dikhel amen.

Sa kade gindyinde, mishto avla. Pune azhukarnas, le maj ternes khere trade ando gav, hoj te kinel variso xaben, thaj jekh cinyi mol. O terno mursh vi gelastar ando gav.

Pala kodi kana gelastar, le duj majphure, kon kothe ashine, godyi line pen. Dore savi avla maj mishto: le lovengo trito kotor, vaj o dopash? Na but gindyinde pen, hoj kana palpale avla o terno mursh, mudaren les, thaj len leske love.

- Chi avla phari butyi – gindyinde, – amen duj zhene samle, voj korkori.

O terno mursh, pune karing o gav zhalas, ande nasul gindo lija pes. Andre gelas ko patikushi, thaj phendas leske, hoj hircon kamel te mudarel. Kade zhalas palpale: duj glazha meripesko piposa, thaj jekh glazha molyasa, peske.

Sar o terno mursh palpale avlas, le duj tele xuterdeles, thaj la shurasa tele pusavkerde les. Le duj mudara loshanas, sa pe love gindyinas.

- Pijas thaj loshas – phenel o jekh – pala kodi ulavas le love.

Opre las o jekh e mol, bari nakhadyas andral, pala kodi perdal das e glazha e kavereske, vi voj bari nakhadyas andral. Ande glazha meripesko pipo sas, le duj mursha pe but love perne kethane, mune.

Le bokhshindipe manusha rakhen, so roden.

(Geoffrey Chaucer: Canterburyske paramichi)

KRAJIPE PE PENDE

LA VORBASJI SHTARE PUNRENGI

Sas kaj nas, pe jekh tan, pe jekh luma jekh shavo, kon Cary busholas. Kodi sas leski maj bari dosh, hoj chi zhanglas le garudyipe ande peste te mukhel. Varikon variso nasulyipo te kerdas, o Cary sakoneske avri phenlas. Chi phenlas xoxajipo, numa chachipo, de kade inke maj nasul sas. Sakon patyalas leski vorba, thaj nashtig kernas kade, hoj o Cary xoxadyas.

Kana cino shavoro sas, sa vorbisarelas la rajake, kana varikon azbalas varikas, vaj zhungales vorbilas. Sakanak avri phenlas, kon kerlas nasul muj. Sa vorbilas, kana muto trubono te ashel. Kana korkori sas, ande peste vorbilas. Varikon, pal varikaste kamla nasulyipo te vorbin, numa leske trubuja avri te phenen.

Kana o Cary opre barijas, chi kerdilas maj lasho. Chi jekh garudyipe na ashlas ande leste. Chi jekhe saves nashtig avino amalica, sheja amalo, hoj o Cary avri na phendo sakoneske. Kade dicholas, khanchi chi ashavel le Carysko muj. Zhi kaj kodi, pune jekh shtare punrenga rakhlas po drom. E zhamba maj bari sas, sar sityila te avel, kade o Cary tordyilas, thaj zurales dikhlas la. E phuri shtare punrengi pe leste dikhja pasa jakhasa, thaj phenel leske:

- Cary, zurales but vorbis!

O Cary duj metera xutyilas ande dar, kade dikhlas, vi pesko muj bisterdya andre te phandavel. Krujal dikhlas, de khonyik nas pasha leste.

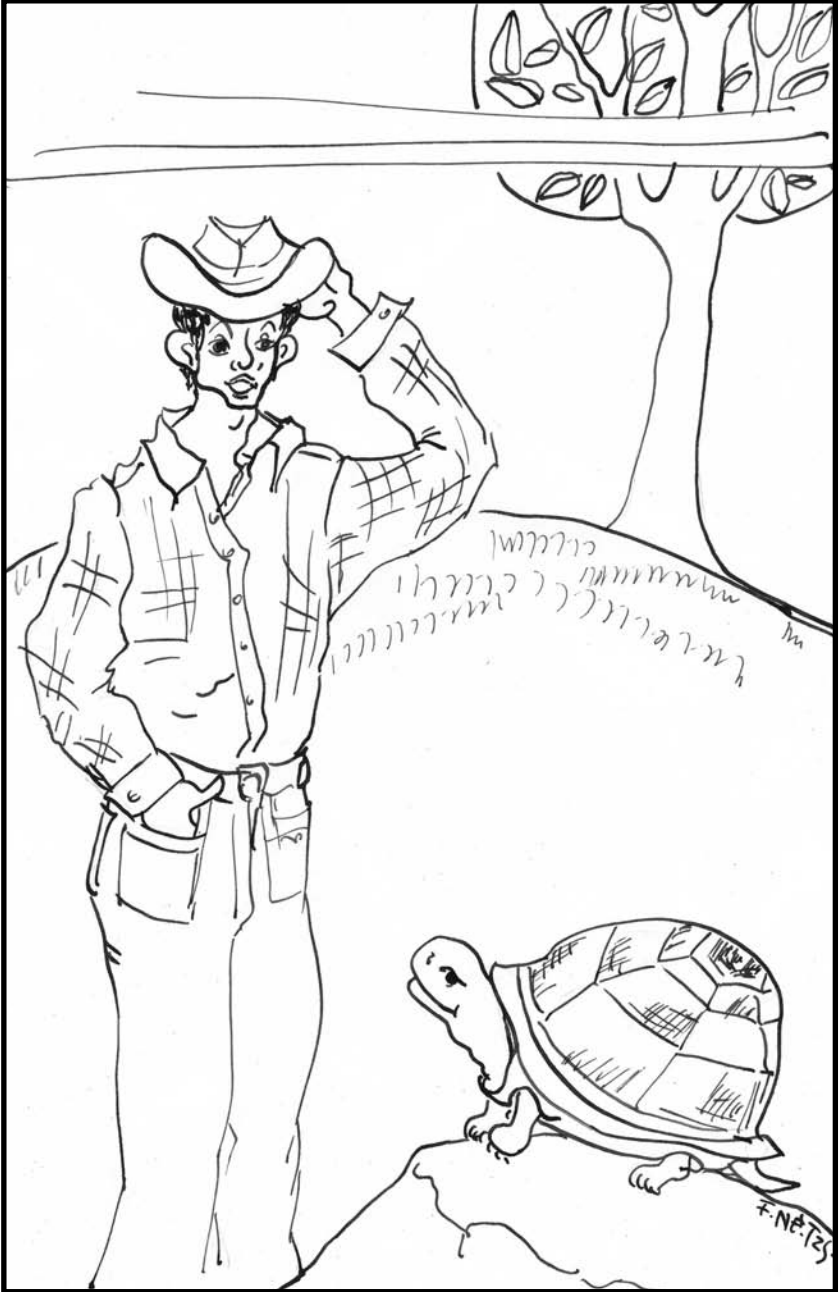
- Shajke mure kana khelen manca – phenel ande peste. Sakon zhanel, hoj le zhambi chi vorbisaren.

E phuri zhamba pale dikhlas peska loja pasha jakhasa.

- Cary, zurales but vorbis.

Pe kadi o Cary chi boldas pes, kade nashlastar, leske punre chi risnas e phuv.

Kana o Cary vorbindas peske amalenge pal le zhamba, numa avri asane les.

- Aventar manca – phenel, – sikavav la.

Kadala but zhene gene lesa, kana kothe risne, e zhamba muto sas. Kasavi sas, sar le shelto shtare punrengi, numa jekh cino maj bari sas. O Cary kamno te vorbisarel lasa, de e zhamba na puterdya pesko muj. Le manusha xojarde sasle, kaj kasavo dur avine vash o khanchi. Avri asane le Carys, kaj bari phendas, thaj kothe mukhne les. O Cary brigasa dikhlas a zhamba, kon dikhlas peska pasha loja jakhasa, thaj kade vorbilas:

- Chi phendom tuke? Zurales but vorbis.

But zhene kade gindyinde, hoj kadi numa pherasa sas, ke e shtare punrengi chi zhanel te vorbil.

Hajkam varikon garudyija ando vesh, thaj parudya peski vorba, hoj kasavi te avel; sar kana e zhamba vorbil. Sakon dikhlas aba kasaven, kon andar o per vorbin, kon kasavo mishto vorbisararel la babutka, hoj andar sakoneste dilo kerel. De mashkar le Caryske amalura, khonyik na zhanglas kasavi, chi ando gav na zhanglas khonyik peske vorbi te parovel.

Dore pherasa sas, dore na, e phuri zhamba gata kerdas le Caryske bute vorbake. Kana kamlas variso te phenel, leske amalura avri asane les, thaj kodi phennas:

- Na ker, Cary, phen tya zhambake.

(Paramicha andar e Amerika)

TROMIPE

KANA E ZHAMBIA OPRE PHURDA PES

Dikhlas le guruves pe mal e zhamba
 „De baro pedo! – gindindas. – De inke
 adyes, vi me baruvo pe kasaveste!”
 Thaj lel ande peste o ajero.

Le but zhambi sa la dikhnas.
 „Na ker!” – „Mukh aba” – „Dostaj!” E zhamba
 bari nakhadya, thaj avri pizdya peski rinza
 Xojasa pushlas „Kon si de majbaro?”

„O guruv” – phende. E zhamba
 opre phurdas pesko per, sar e lobda.
 „Kon si majbaro?” – pushel phara dyisa.
 Pe kadi bara chingarasa avri xuvaja

AVLINASIPE

Ѓ

E HILPA THAJ LE LUNGONE PUNRENGI

Jekhvar akhardas la lungone punrenga e hilpa
 Pe mizmeresko xaben,
 Thaj jekh tortyotto charo shudyas angla late,
 Pherdo zumasa.
 E lungone punrengi bokhali sas,
 De kaj lungoj lako muj, chi zhanglas jekh
 Lasho te xal.
 E hilpa dikhlas, xalas thaj asalas.

Pala kodi, kaver dyes e lungone punrengi
 Palpale akhardas a hilpa.
 Ande lungo glazha sas o but lasho
 Xaben.
 E hilpa bokhali sas, numa sungalas o xaben
 Chi rislas lako nakh ande glazha.
 Bokhali ashila,
 e lungone punrengi xala o but lasho xaben.

Pal o xamipe, kana opre ustyine:
 „Kade gindyiv –
 phenel e lungone punrengi, – kasavo lasho
 sas tuke, muro xaben
 sar aratyi mange tyiro, muro amal: ande
 tyiri kinda sityilas te kiravel muro kindari,”
 E hilpa numa dikhlas
 Thaj bokhales khere nashlatar.

ZHUTISARIPE

Ѓ

O RUV THAJ O DARUVO

Le ruveske pe lesko kirlo ashlas
jekh kotor kokalo.

Akharnas le daruves, hajkam voj zhanel
te zhutil pe lesko bajo,
phende leske sa, so si pe luma,
hoj te lel avri o kokalo.

Le lungone koreski, darasa de
karing xuterdya kaj e butyi.

O ruv darasa, avri puterdyas pesko muj,
O daruvo pesko lungo muj pala kodi
vi peski kor andre shudas
mashkar le danda ande xuv.

Gata – sako butyi lashoj, lesko agor lasho te si
Avral sas o kokalo.

O kokalo avral si. O ruv asal
O daruvo mangel a butyako ahor
„Sar gindyis kodi? – chingardel o ruv. –
Mukhlom te unzos ande muro kirlo,
tye nasule mujesa, tele trubuno
te dindarav tyo shero:
thaj vash kadi love manges?

Sidyar zhatar kathar, vaj
Chi mukhav tut pacha”
Jekhvar trubulas te phenel: o daruvo
Bi godyako uraljastar
Bara lohasa
hoj chi ashlas kothe.

PHUTYARIPE

6

O PHUTYARDO CHERBO

Dikhlas pes o cherbo ando baro paji,
Thaj phenel: „De shukara shinga si man!
Me avos le pedurengo kraj,
Mure punre te na avnas sar e rolyori.”

Jekhvarsa zhukles shunel:
Zhuklengi armadija nashel ando vesh:
Aba kathej jekh pa malako agor
Phara dyisa o baro zhukel: o kraj.

Bari xuttyel, nasheltar o cherbo,
Mishto zhal, pune o vesh bi kranzha si,
Sar le balval ingren les leske sane punre,
Dur ashel lestar le zhuklengi armadija.

Hajkam kana ando dyeso vesh risel,
Vi kathe, vi kothe kranzhi angla leste:
Phagrel le sanen, de ande thulle
Chi zhan leske shinga.

Aba ande lesko khuro le zhuklengi armadija.
Perindo phenel o cherbo: Oh!
So kushkerdom: muntunas man mure punre:
Muro phutyaripe avla muro meripe,”

TARTALOMJEGYZÉK

A SZERETET

A KIS HERCEG – részlet – 12

A TIGRIS BAJUSZA 15

A BARÁTSÁG

A KIS HERCEG – részlet – 18

A RÓKA ÉS A SZARVAS 22

EGYÜTTMŰKÖDÉS

A KÉTMÉTERES EVŐPÁLCIKÁK 24

SZABADSÁG

DIOGENÉSZ ÉS A HORDÓJA 26

MOHÓSÁG

A BÚCSÚÁRUS MESÉJE 30

ÖNURALOM

A BESZÉLŐ TEKNŐS 32

BECSVÁGY

A BÉKA FELFÚVALKODÁSA 34

UDVARIASSÁG

A RÓKA ÉS A GÓLYA 36

SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

A FARKAS ÉS A DARU 37

HIÚSÁG

A HIÚ SZARVAS 38

PACHADYOL E LUMA	
O KAMIPO O CINO KRAJORO – KOTOR –	39
LE TIGRISHESKE MUSTACI	41
AMALIPE	
O CINO KRAJORO – KOTOR –	44
E HILPA THAJ O CHERBO	48
KETHANE KERIPE	
LE DUJ METERESHO XABENESKI ROLYORI	49
SLOBODIJA	
O DIOGENES THAJ LESKI DURULYI	52
BOKHSHINDIPE	
LE BIKNARESKE PARAMICHA	55
KRAJIPE PE PENDE	
LA VORBASJI SHTARE PUNRENGI	58
TROMIPE	
KANA E ZHAMBAM OPRE PHURDA PES	61
AVLINASIPE	
E HILPA THAJ LE LUNGONE PUNRENGI	62
ZHUTISARIPE	
O RUV THAJ O DARUVO	64
PHUTYARIPE	
O PHUTYARDO CHERBO	65

KÖTETBEN SZEREPLŐ MŰVEK FORRÁSAI

1. Antoine de Saint-Exupery: A kis herceg. Ford.: Rónay György. Bp. Móra, 1973
2. Robert Fisher: Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni erkölesről és erényekről. Műszaki Könyvkiadó, Bp. Műszaki Könyvkiadó, 2003.
3. La Fontaine meséi. Bp. Kossuth Kiadó. 2001.

Bíró Gyula

1979 – ben született Berettyóújfaluban. A nagyrabéi Móricz Zsigmond Általános Iskola és Óvoda igazgatója-tanára, korábban a berettyóújfalui Széchenyi István Általános Iskola tanára, igazgatóhelyettese, a Hajdú-Bihar megyei Pedagógiai Intézet szaktanácsadója, tanoda szakértő, integrációs szaktanácsadó, EU multiplikátor. Végzettségét tekintve: óvodapedagógus (TSF), tanító-ember és társadalomismeret szak (TSF), szakértői szakvizsga (DE BTK), folyamatban: etika – ember és társadalomismeret egyetemi szak (EKTF BTK). Több tanulmány szerzője, szakmai témájú kiadványok szerkesztője, kutatási területe: tantárgyi és intézményi innovációk, modultárgyak tanítási gyakorlata, kistérségi társulások elmélete és megvalósulási gyakorlata. Neveléstudományi írásai mellett szépirodalmi alkotásai is rendszeresen jelennek meg. Legutóbb megjelent önálló kötete: Bizonytalan reggelek címmel jelent meg a karcagi Barbaricum Könyvműhely gondozásában (2008). Jelenleg Berettyóújfaluban él.

Demeter Ilona

1970-ben született Berettyóújfaluban. Az EDUCATIO Kht. Észak-Alföldi Regionális Hálózat debreceni irodájának vezetője, 2004 óta esélyegyenlőségi szakemberként tevékenykedik. Korábban pénzügyi és számviteli munkaterületen dolgozott. A Nyíregyházi Főiskola Gazdasági és Társadalomtudományi Főiskolai Karán szerzett, kommunikáció szakos bölcsész, művelődés szervező – andragógia szakirányon oklevelet. Mind a cigány (lovari), mind a magyar nyelvet anyanyelvének tekinti. Jelenleg Nagyrábén él.

Fenyvesvölgyiné Tóth Zsuzsanna

1962-ben született Bakonszegen. A berettyóújfalui József Attila Általános Iskola és EPSZ bakonszegi Bessenyei György Tagiskolájának tanára, grafikusművész. Végzettségét tekintve: tanító (KFTF), rajztanár (BGYTF), háztartáskonómia-életvitel tanár (KVIFK). Elméleti munkáiban foglalkozott a hosszúpályi cigánykísérlet gyermekrajz anyagának pedagógiai-pszichológiai elemzésével, illetve vizsgálta az iskola szerepét a hazai cigány probléma megoldásában: Az előítélet című munkájában.

Művészi alkotásait több egyéni és csoportos kiállításon bemutathatta Magyarországon és külföldön egyaránt. Több irodalmi kiadvány illusztrátora. Jelenleg Bakonszegen él.

Jegyzeteim-gondolataim

